

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

**KATEDRA SOCIOLOGIE, ANDRAGOGIKY A KULTURNÍ
ANTROPOLOGIE**

České au-pair v Londýně

Bakalářská diplomová práce

Obor studia: Kulturní antropologie

Autor: Tereza Hynková

Vedoucí práce: PhDr. Daniel Topinka, Ph.D.

Olomouc 2018

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci na téma „*České au-pair v Londýně*“ vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V Olomouci dne:

Podpis:

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu práce PhDr. Danielovi Topinkovi, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady, kterými mi pomáhal při psaní této práce. Taktéž bych ráda vyjádřila dík všem participantkám za jejich ochotu podílet se na mém výzkumu, a především své rodině a blízkým za jejich podporu.

Anotace

Jméno a příjmení:	Tereza Hynková
Katedra:	Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie
Obor studia:	Kulturní antropologie – Čínská filologie
Obor obhajoby práce:	Kulturní antropologie
Vedoucí práce:	PhDr. Daniel Topinka, Ph.D.
Rok obhajoby:	2018

Název práce:	České au-pair v Londýně
Anotace práce:	Práce se zabývá adaptací českých au-pair v Londýně a je zpracována formou kvalitativního výzkumu. Teoretická část se zaměřuje na vymezení pojmu „au-pair“ a na související témata, avšak především na akulturační proces a strategie. Empirická část vychází z rozhovorů s českými au-pair, ale taktéž z dat získaných během mého au-pair pobytu u hostitelské rodiny v Londýně. Cílem práce je porozumět procesu adaptace au-pair, a tomu, co jej ovlivňuje.
Klíčová slova:	Londýn, au-pair, hostitelská rodina, práce v domácnosti, péče o děti, kultura, adaptace, akulturace, akulturační křivka, akulturační strategie, interkulturní psychologie
Title of Thesis:	Czech Au-pairs in London
Annotation:	The bachelor thesis is dedicated to adaptation of Czech au-pairs in London and made in the form of qualitative research. The theoretical part focuses on the definition of the term "au-pair" and related issues, but mainly on the acculturation process and strategies. The empirical part is based on interviews with Czech au-pairs, but also on the data obtained during my stay as an au-pair with my host family in London. The aim of the thesis is to understand their process of adaptation and what affects it.
Keywords:	London, au-pair, host family, live-in work, child care, culture, adaptation, acculturation, acculturation curve, acculturation strategy, cross-cultural psychology
Počet literatury a zdrojů:	30
Rozsah práce:	66 s. (139 001 znaků s mezerami)

Obsah

Úvod	8
TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1. Vymezení pojmu „au-pair“	10
1.1. Definice „au-pair“	10
1.2. Práva a povinnosti.....	12
2. Hostitelská rodina a pseudorodinné vztahy	14
3. Navázání kontaktu mezi au-pair a hostitelskou rodinou	16
4. Akulturace	18
4.1. Kultura a kulturní šok	18
4.2. Interkulturní psychologie	21
4.2.1 Akulturační strategie	22
PRAKTICKÁ ČÁST	26
5. Metodologie výzkumu.....	26
5.1. Výzkumné téma	26
5.2. Účel výzkumu	27
5.3. Cíl výzkumu.....	28
5.4. Výzkumné otázky	28
5.5. Metody a techniky.....	29
5.6. Vzorkování.....	29
5.6.1. Charakteristika participantek.....	31
5.7. Základní okruhy výzkumu	32
5.8. Proveditelnost výzkumu.....	33
5.9. Etika výzkumu	33
6. Sebereflexe	34
7. Analýza a interpretace	37
7.1. Motivační faktory.....	37

7.2. Způsob realizace a očekávání	39
7.2.1. Soubor čekávání	41
7.3. Vstup do rodiny a průběh pobytu	42
7.3.1. Povinnosti.....	43
7.3.2. Přizpůsobivost.....	46
7.3.3. Rizika	47
7.4. Vztahy.....	52
7.5. Potřeby au-pair a její spokojenost.....	56
8. Shrnutí výsledků výzkumu	59
Závěr	61
Literatura a zdroje	63
Seznam zkratk rozhovorů.....	66
Seznam obrázků a tabulek.....	66

Úvod

V současné době je mezi mladými lidmi velice populární po absolvování střední školy vycestovat do zahraničí. Sama mezi svými vrstevníky vnímám, že spousta z nich touží zažít nějaké dobrodružství ve formě pobytu v cizí zemi po delší dobu, než je několikadenní dovolená. Dnes se nabízí skutečně nesmírná škála způsobů, jak vycestovat. Naskýtají se nám možnosti pracovních pobytů, stáží, nebo i kombinací práce a cestování. Pro občany České republiky je poměrně jednoduché vycestovat v rámci Evropské unie, což činí evropské země v tomto ohledu přístupnými.

Jednou z možností, jak se může mladý člověk dostat do zahraničí, aniž by na to potřeboval vyšší finanční náklady, je i velice specifická forma práce zvaná au-pair. Lákavý je právě tento fakt, že bez utrácení přehnaných částek člověk navštíví neznámá místa, žije po určitou dobu v cizí zemi a současně si u toho vydělává. Právě finanční nenáročnost se pro mě stala lákavou a taktéž i Londýn jakožto místo, kde si český občan nemusí zajišťovat vízum. V mém okolí se nachází hned několik přátel, kteří pravidelně cestují do zahraničí za prací a vždy se vrací nadšení. Pociťuji tak, že pro mé vrstevníky je dočasná práce v zahraničí i určitou formou zábavy, neboť její součástí je do jisté míry i vzrušení z něčeho nového, originálního a populárního.

Vlivem mého okolí i lásky k dětem jsem začala přemýšlet, že bych se v létě 2017 stala au-pair. Motivovala mě však především snaha nestrávit léto prací v České republice a lákalo mě zkusit žít po nějakou dobu v cizí zemi. Vytváření tématu této práce doprovázely mnohé potíže. Jednou z překážek, která vznikla v důsledku špatné komunikace s agenturou, byla radikální změna lokality z Čínské lidové republiky na hlavní město Spojeného království – Londýn. Zalíbila se mi představa tříměsíčního pracovního pobytu jako au-pair v tamní hostitelské rodině, během něhož budu mít dostatek času na sběr dat.

V průběhu pobytu v Londýně mi postupně vyplouvalo na povrch hlavní téma této práce. Jednak jako výzkumník, ale taktéž jako au-pair, jsem po dobu tříměsíčního terénního výzkumu zaznamenávala situaci v mé hostitelské rodině. Během svého volného času jsem také realizovala polostrukturované rozhovory se sedmi českými au-pair, se kterými jsem se před realizací rozhovorů i po nich většinou nadále stýkala. Tato neformální setkání mi poskytla možnost nadále vnímat například jejich trápení, a jak se dané problémy vyvíjí. Za nesmírně výhodnou považuji svoji pozici

výzkumníka a au-pair současně, neboť mi to umožnilo lepší empatii s au-pair, se kterými jsem komunikovala jako jedna z nich, a ony se mi tak nebály svěřovat.

Jako naprosto specifický znak pro tuto pracovní pozici je sdílení ubytovacích prostor zaměstnavatele s au-pair, což pro mě samotnou bylo mnohdy nepříjemné a problematické, neboť není možnost „úniku“. Během pobytu se mi tak naskytla otázka, jak probíhá přivykání au-pair v cizí rodině, a s čím je nucena se potýkat. Z této otázky se zrodilo i hlavní téma a cíl výzkumu, tedy snaha popsat adaptační proces au-pair v hostitelských rodinách a porozumět mu.

Práci jsem rozdělila na dvě hlavní části: teoretickou a praktickou. V teoretické části se zabývám vymezením pojmu au-pair, jejími povinnostmi, možnostmi realizací pobytu a problematikou „pseudorodinných“ vztahů. Dále pokračuji s konceptem akulturace, jakožto jevem, který doprovází vstup a pobyt au-pair v hostitelské rodině. V této souvislosti se věnuji střetu odlišných kultur a prostřednictvím interkulturní psychologie akulturační křivce a strategiím.

Empirická část vychází z tříměsíčního terénního výzkumu, jehož součástí bylo zúčastněné pozorování uvnitř mé hostitelské rodiny a sepisování terénního deníku, ale taktéž rozhovory s participantkami, které byly v té době v Londýně jako au-pair a pocházely z České republiky. Na základě těchto dat se věnuji nadneseně „příběhu au-pair“, jež souvisí s motivací vycestovat, způsobem realizace pobytu a očekáváním. Dále se zaměřuji na průběh jejich akulturace v rodině, problémy a konflikty, se kterými se setkaly, a rizika, která tato práce naskýtá. Mimo jiné se věnuji i vztahům, problematice přizpůsobivosti a potřebám au-pair samotných. Všechny zmíněné okruhy spolu souvisí, což je i důvod, proč se jimi zabývám.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Vymezení pojmu „au-pair“

Původ slova „au-pair“ (nebo také aupair či au pair) nalezneme ve francouzštině. Jeho doslovný překlad znamená „za stejných podmínek“. První záznamy o jeho použití lze dohledat v novinách *Girls Own Paper* z roku 1897, kde byl však použit spíše ve významu výuky mateřského jazyka v cizí zemi výměnou za lekce jazyka oné země. Jeho význam se ale postupně měnil a pojem začal zahrnovat primárně spíše péči o dítě než výuku jazyka. Kořeny této práce nalezneme ve Švýcarsku, kde se na konci 19. století rozhodla spousta mladých dívek k odchodu do měst za prací. Z obav ze ztráty mravů v důsledku jejich osamostatňování byly dívky tehdy podporovány, a to například církví. Dnes si však spojujeme au-pair především s naučením či zdokonalením se v cizím jazyce, přestože tato funkce se vyvinula až o něco později. Na počátku 20. let 20. století začala výměna au-pair mezi Švýcarskem a Velkou Británií.¹ Mladé Němky a Angličanky ze středostavovských rodin odcházely do Francie či Švýcarska, aby si zlepšily francouzštinu. Především se jednalo o výuku jazyka a navazovalo se tím na výměnu studentů mezi rodinami.² Po 2. světové válce se tento koncept začal rozšiřovat i mimo evropský kontinent a počet au-pair výrazně narůstal.³

Pracovníky au-pair se mohou stát muži i ženy. Protože v praktické části jsou participantkami jen dívky, jež jsou zaměstnávány jako au-pair častěji, budu zde používat pojem „au-pair“ v ženském rodě. Tímto vysvětlením bych se chtěla vyvarovat nedorozuměním.

1.1. Definice „au-pair“

Abych mohla tento pojem nadále používat, a bylo jasné, co jím míním, je nutné jeho vymezení. Využiji zde rozličných publikací a internetových zdrojů, abych poukázala na společné i odlišné znaky jednotlivých definic, a jak au-pair definují specializované agentury. Je ale vůbec možné dojít u vymezování konceptu „au-pair“ ke shodě?

Jedna z webových stránek s názvem AuPairWorld⁴, která funguje na bázi navázání kontaktu mezi au-pair a hostitelskou rodinou, definuje au-pair jako svobodnou

¹ GRIFFITH, Susan a LEGG, Sharon. Au pair: praktický rádce pro práci v zahraničí. S. 13-14.

² BÚRIKOVÁ, Zuzana a MILLER, Daniel. Au-pair. S. 12.

³ GRIFFITH, Susan a LEGG, Sharon. Au pair: praktický rádce pro práci v zahraničí. S. 13-14.

⁴ AuPairWorld: we connect we care.

a bezdětnou osobu mezi 18 a 30 lety, která po určitý čas žije v zahraničí u hostitelské rodiny s cílem vzájemné kulturní výměny, pomáhá s péčí o dítě a vykonává lehké domácí práce. Na oplátku jí rodina poskytne zdarma ubytování a jídlo, a taktéž dostává kapesné.⁵ Věkové vymezení je však v různých zdrojích nejednotné, a to jak jeho spodní, tak i jeho horní hranice. „*Au-pair je odvážná svobodná dívka bez závazků mezi 17 a 27 lety...*“⁶, jiný zdroj však uvádí: „*Oficiálním záměrem tohoto postavení je poskytnout svobodným ženám a mužům ve věku 18 až 27 let možnost současně se zaměstnáním a pobytem v hostitelské rodině studovat cizí jazyk a kulturu.*“⁷ Věkové rozmezí se liší a u agentur se odlišuje i v rámci konkrétních programů, jež nabízí. Například v následující obecné definici jedné ze specializovaných agentur není právě z tohoto důvodu věk uveden: „*Au pair program je kulturně-výměnný pobyt pro mladé, svobodné a bezdětné lidi, kteří přijíždí do cizí země za účelem zdokonalení se v jazyce, poznání tamní kultury a nalezení nových přátel (...). Hostitelská rodina, u které au pair žije, poskytuje zdarma stravu a ubytování a jako odměnu za pomoc i kapesné. Na oplátku au pair pomáhá rodině s péčí o děti a domácnost.*“⁸ Jiná agentura u konkrétní nabídky au-pair programu ve Velké Británii uvádí, že minimální věk je 18 let, ale horní hranice pro ni není podstatná. Jako jedna z mála agentur nabízí možnost i pro vdané ženy.⁹ Uvedené informace mají kromě odlišného věkového vymezení i mnoho společného. Dle většiny z nich by měla být au-pair svobodná a bezdětná dívka žijící uvnitř hostitelské rodiny, starající se o dítě a vykonávající lehké domácí práce. Rodina má bezplatně poskytnout ubytování a jídlo, a au-pair dostává na oplátku kapesné. Zdůrazňována bývá i oboustranná kulturní výměna mezi au-pair a hostitelskou rodinou a zlepšení cizího jazyka, což dívky často motivuje k výjezdu. Tyto prvky běžně nalezneme ve většině definicích, ale nadále se také můžeme setkat s podmínkou trestní bezúhonnosti, určité úrovně jazyka oné země, požadavkem vlastnění řidičského průkazu aj. Velké množství požadavků závisí na agentuře, hostitelské rodině či konkrétní zemi. V důsledku toho, že neexistuje přesná a jednotná definice au-pair a v rámci Evropské unie je možnost volného pohybu, nemůžeme

⁵ Frequently Asked Questions (FAQ): What is an au pair?

⁶ MAŠÍNOVÁ, Marcela, Hana RANDOVÁ, Dana POSPÍŠILOVÁ a Lucie CIDLINOVÁ. Au pair: dívka k dětem. S. 15.

⁷ GRIFFITH, Susan a LEGG, Sharon. Au pair: praktický rádce pro práci v zahraničí. S. 12.

⁸ Au Pair Evropa a USA.

⁹ Au Pair Velká Británie.

například určit přesný počet au-pair z Evropy ve Velké Británii. Dívky nepotřebují vízum a často jsou označovány za au-pair, přestože například nesplňují věkový limit.¹⁰

Přestože pravidla regulující umístění au-pair v rodinách jsou různá především v závislosti na způsobu realizace pracovního pobytu, *European agreement on AuPair Placement* zformulovaná Evropskou radou ve Štrasburku v roce 1969¹¹ přichází s určitými ucelenými pravidly, která mají umístění au-pair usnadňovat. Dohoda však vstoupila v platnost jen v Dánsku, Itálii, Norsku, Španělsku a Francii. Velká Británie ji odmítla ratifikovat.¹²

Zde jsem přiblížila velice obtížně vymežitelný termín „au-pair“. Nyní považuji za možné přistoupit k právům a povinnostem dívky zaměstnané v hostitelské rodině, neboť i ty jsou podstatnou součástí vymezení pojmu.

1.2. Práva a povinnosti

Součástí vymezení samotného pojmu jsou i práva a povinnosti au-pair, které se mohou také do jisté míry lišit. Na co má au-pair během svého pobytu uvnitř hostitelské rodiny právo, a jaké povinnosti by měla v rámci svého postavení plnit? Práva i povinnosti se dozajista odvíjí od její pozice v rodině. Lze však s jistotou říci, jakou roli má au-pair zastávat?

Au-pair by měla být v domácnosti podle oficiálně prezentovaného modelu spíše členem rodiny než zaměstnancem.¹³ „*Au Pair se stává součástí rodiny a platí pro něj/ni podobná práva a povinnosti, jako pro její další členy. Má nárok na vlastní soukromí ve vlastním pokoji, všechna běžná jídla, přístup ke spotřebičům apod.*“¹⁴ Měla by mít tedy právo na soukromý pokoj a rodina by k ní měla přistupovat rovnocenně.¹⁵ Webová stránka AuPairWorld¹⁶ používá pro přístup au-pair k dětem pojmy „velká sestra“ nebo „velký bratr“¹⁷, čímž opět naznačuje, že au-pair nemá být zaměstnancem, nýbrž součástí rodiny, a pro děti být určitým příkladem.

¹⁰ BÚRIKOVÁ, Zuzana a MILLER, Daniel. Au-pair. S. 213-214.

¹¹ Chart of signatures and ratifications of Treaty 068: European Agreement on Au Pair Placement.

¹² GRIFFITH, Susan a LEGG, Sharon. Au pair: praktický rádce pro práci v zahraničí. S. 23.

¹³ BÚRIKOVÁ, Zuzana a MILLER, Daniel. Au-pair. S. 12.

¹⁴ Programy Au Pair: USA, Velká Británie, Irsko, Německo, Rakousko, Francie, Belgie, Holandsko. S. 8.

¹⁵ MAŠÍNOVÁ, Marcela, Hana RANDOVÁ, Dana POSPÍŠILOVÁ a Lucie CIDLINOVÁ. Au pair: dívka k dětem. S. 16.

¹⁶ AuPairWorld: we connect we care.

¹⁷ Frequently Asked Questions (FAQ): What is an au pair?

Mezi povinnosti au-pair se řadí především péče o děti. Většinou se jedná o jejich probuzení, nachystání snídaně, přípravu do školy a jejich doprovod. Odpoledne jejich vyzvednutí a hlídání až do návratu rodičů z práce.¹⁸ Často jsou vyžadovány i lehké domácí práce. Aby nedocházelo k využívání dívek, je třeba si dát pozor na interpretaci slova „lehké“. Běžně se jedná o utírání prachu, vysávání, umývání nádobí a udržování pořádku v dětských pokojích. Mezi další povinnosti se může řadit i příprava jídel pro dítě, nebo i pro všechny členy domácnosti, a drobné nákupy.¹⁹ Jedna z webových stránek, týkající se navazování kontaktu mezi rodinami a au-pair, uvádí několik domácích prací, které by neměly být po au-pair požadovány: umývání oken či aut, uklízení nesdílených pokojů, práce na zahradě, praní prádla a vaření pro celou rodinu aj.²⁰ K povinnostem jedna z agentur připisuje ještě tzv. babysitting, což je hlídání dětí (většinou ve večerních hodinách), o které mohou rodiče požádat dvakrát až třikrát týdně.²¹ Příručka Pro au-pair uvádí: „*U au pairs se předpokládá práce maximálně 25 hodin za týden po 5 dnů v týdnu, plus dva večery hlídání dětí...*“²² Když nahlédneme do au-pair programu zaměřeného na Velkou Británii, sama agentura zmiňuje 25 až 40 hodin²³, tedy rozpětí mnohem širší. Délka pracovní doby opět závisí na programu agentury, popřípadě požadavcích samotné rodiny, pokud dívka pobyt nerealizuje přes agenturu.

V této kapitole jsem stručně přiblížila koncept „au-pair“ za pomoci pojetí několika agentur, internetových stránek či publikací. Ukázalo se, že je velice obtížné tento pojem definovat a povinnosti au-pair ve velké míře závisí na konkrétní agentuře či hostitelské rodině. V další kapitole se přesunu ke specifiku této práce, kterým je vytváření fiktivních příbuzenských vztahů.

¹⁸ MAŠÍNOVÁ, Marcela, Hana RANDOVÁ, Dana POSPÍŠILOVÁ a Lucie CIDLINOVÁ. Au pair: dívka k dětem. S. 16.

¹⁹ GRIFFITH, Susan a LEGG, Sharon. Au pair: praktický rádce pro práci v zahraničí. S. 26.

²⁰ Au Pair responsibilities & duties during the stay.

²¹ Programy Au Pair: USA, Velká Británie, Irsko, Německo, Rakousko, Francie, Belgie, Holandsko. S. 10.

²² GRIFFITH, Susan a LEGG, Sharon. Au pair: praktický rádce pro práci v zahraničí. S. 12.

²³ Au Pair Velká Británie.

2. Hostitelská rodina a pseudorodinné vztahy

Stejně jako má au-pair určité představy o hostitelské rodině, i rodina od au-pair něco požaduje, a to kromě již zmíněných povinností také například lásku k dětem. Rodiče potřebují osobu, na kterou se mohou spolehnout, která je zodpovědná, a které mohou důvěřovat. Pro hostitelskou rodinu je důležité, aby neměla obavy svěřit au-pair peníze na nákup a každý problém jim dívka oznámila. Požadují dívku pořádnou, která by dbala na to, aby dítě chodilo čistě oblékané s učesanými vlasy, a dohlédlo i na další hygienické návyky dítěte.²⁴

Jak jsem již výše zmiňovala, au-pair by měla být údajně součástí rodiny, a ta se k ní má chovat jako k sobě rovné. Ve studiích týkajících se au-pair se odborníci věnují vytváření fiktivních příbuzenských vztahů, jejichž podstata spočívá v integraci pracovníka do rodiny, čímž se stává jejím členem, ale současně je tak popřen jeho status zaměstnance.²⁵ V této souvislosti Búriková a Miller používají koncept „pseudorodinných“ vztahů. Au-pair nelze zařadit mezi běžné formy zaměstnání, neboť ani jedna ze stran neplatí daně. Neexistuje zde něco jako minimální mzda nebo zaměstnanecká práva, nýbrž vše je založeno na začlenění do rodiny. Primární rozhodnutí rodiny však bývá jen zřídka vidina nějaké ideální „pseudorodiny“, nýbrž nízké finanční náklady, větší flexibilita a kontrola nad péčí dítěte. To znamená kupříkladu i možnost se při příchodu z práce opozdit, což je mnohdy v rozporu s dohodou o pracovní době au-pair. Avšak primární motivací samotné au-pair taktéž není vytvoření „pseudorodiny“, nebo spíše integrace do ní, či péče o cizí dítě a dům, ale možnost, jak uniknout ze své rodiny do prostředí (londýnské) metropole. Právě koncept „pseudorodiny“ je podle Búrikové a Millera často zneužíván. Au-pair je připomínáno, že je součástí rodiny, tudíž v momentě, kdy ji například požádají, jestli by dítě nemohla pohlídat déle, a zrušit si tak svůj večerní program, koncept vytváří dojem, že au-pair přináší oběť členům své vlastní rodiny.²⁶ Tohle riziko vystihuje následující citace: „*Některé dívky se rozhodně brání myšlence být považovány za člena rodiny, poněvadž to znamená, že nemusí mít dohodnutý hodiny a povinnosti.*“²⁷ Například v Austrálii, Kanadě a Spojeném království narůstá počet rodičů,

²⁴ GRIFFITH, Susan a LEGG, Sharon. Au pair: praktický rádce pro práci v zahraničí. S. 17-18.

²⁵ COX, Rosie a Rekha NARULA. Playing Happy Families: Rules and relationships in au pair employing households in London, England.

²⁶ BÚRIKOVÁ, Zuzana a MILLER, Daniel. Au-pair. S. 49-55.

²⁷ GRIFFITH, Susan a LEGG, Sharon. Au pair: praktický rádce pro práci v zahraničí. S. 28.

jejichž práce zahrnuje nestandardní či neurčitou pracovní dobu. Z toho důvodu jsou rodiny nuceny se spoléhat na neformální služby péče o dítě, ať už ze strany příbuzných či pracovníků, která jim umožňuje zajistit určitou flexibilitu.²⁸ Jako vhodná péče o dítě se mohou nabízet i tzv. childminders, kteří se o jedno či více dětí starají většinou ve své vlastní domácnosti. Finanční náklady na tuto formu péče o děti jsou však opravdu vysoké. To stejné platí u tzv. nanny, tedy chůvy, která je kvalifikovaným a vyškoleným pracovníkem v péči o dítě, jež přichází denně do domácnosti rodiny, která ji za její péči platí.²⁹ Z důvodu nevyškolenosti a nekvalifikovanosti au-pair je na ni i na další podobné pomocnice v domácnosti pohlíženo jako na neformální pečovatelky³⁰, které si ale rodiny volí z důvodu nedostatku jiných alternativních dostupných a dosažitelných možností v oblasti péče o děti.³¹ Vyplývá z toho, že jediná au-pair, která není považována za zaměstnance, nýbrž aktéra kulturní výměny, poskytuje službu, která není příliš finančně nákladná a současně přináší rodině onu možnost flexibility, díky které mohou oba rodiče pracovat. Často je však flexibilita au-pair zneužívána, pracuje více, než je zákonné maximum, a není placena za přesčasy.³² Au-pair čeká, že se stane součástí rodiny a je překvapená, když se k ní její členové chovají odměřeně a vytváří tak viditelnou prohlubeň mezi statusy. Nebo ji naopak šokuje, jak hostitelská rodina využívá „rodinných“ vztahů.³³ Ideál „pseudorodinných“ vztahů se může pro hostitelskou rodinu jevit jako výhodný a atraktivní. Záleží na tom, s jakými očekáváními a přáními obě strany vztah budují, ale v momentě nesouladu může dojít na vzájemné neshody a dívka začne nabývat dojmu, že je jejich vztah zneužíván.³⁴ *Jedna matka samoživitelka byla velmi zklamaná, protože zpočátku se se svou au-pair velice sblížila, dívaly se spolu na televizi a povídaly si, ale potom si dívka našla přítele a chtěla trávit volný čas s ním.*³⁵ Zde jsem se věnovala vytváření fiktivních příbuzenských vztahů mezi au-pair a členy hostitelské rodiny. V další kapitole se zabývám realizací pracovního pobytu.

²⁸ ADAMSON, Elizabeth. Nannies, Migration and Early Childhood Education and Care: An international comparison of in-home childcare policy and practice. S. 26.

²⁹ BÚRIKOVÁ, Zuzana. Prečo majú britské matky au pair a čo sa na tom slovenským au pair nepáči. S. 344-345.

³⁰ ADAMSON, Elizabeth. Nannies, Migration and Early Childhood Education and Care: An international comparison of in-home childcare policy and practice. S. 4.

³¹ Tamtéž, s. 83.

³² BÚRIKOVÁ, Zuzana. Prečo majú britské matky au pair a čo sa na tom slovenským au pair nepáči. S. 344-345.

³³ BÚRIKOVÁ, Zuzana. The Embarrassment of Co-Presence: AU Pairs and their Rooms. S. 102.

³⁴ BÚRIKOVÁ, Zuzana a MILLER, Daniel. Au-pair. S. 53.

³⁵ Tamtéž, s. 53.

3. Navázání kontaktu mezi au-pair a hostitelskou rodinou

Volba vhodné hostitelské rodiny může v budoucnu ovlivnit celkovou spokojenost au-pair při jejím pobytu v cizí zemi. Existují různé způsoby hledání hostitelské rodiny a záleží na dívce, který si zvolí. Možnostem, jak si může au-pair najít svoji hostitelskou rodinu, nebo rodina svoji au-pair, věnuji tuto kapitolu.

Pokud má dívka zájem stát se au-pair, nabízí se jí dvě základní možnosti realizace. Jednou z nich je využití agentur, jejichž nabídka je rozmanitá a mají předem stanovené podmínky. Dívka tedy ví, co může očekávat. Au-pair má možnost využít agentury své země (v České republice tyto agentury fungují zhruba od počátku 90. let³⁶), nebo zkušenější zahraniční. V agentuře se zaregistruje a vyplní přihlášku, jejíž součástí jsou většinou tyto údaje: osobní informace, bydliště, kontakt, průkazová fotografie, záliby, zkušenosti a schopnosti dívky, preference, očekávání od hostitelské rodiny, zdravotní stav, postoj k dětem a zvířatům, jazykové znalosti, rodinné pozadí atd. Kromě přihlášky je někdy vyžadováno i lékařské doporučení, výpis z rejstříku trestů, kopie pasu, dopis rodině nebo i doporučení. Množství požadovaných dokumentů se liší u jednotlivých agentur. Koordinátoři se snaží nalézt co největší shodu mezi požadavky a vlastnostmi au-pair a hostitelské rodiny. Jakmile se dívka rozhodne pro jednu z rodin, zaplatí agentuře registrační poplatek. Realizace pobytu tímto způsobem dívce dokáže mnohé ulehčit, agentury totiž radí ohledně víza (pokud je třeba), pojištění či levných letenek. Po příchodu au-pair do rodiny je dívka v kontaktu se svým koordinátorem, který jí v případě nouze pomůže, popřípadě nalezne i jinou rodinu, kontaktuje au-pair v okolí, vypomůže s registrací u lékaře aj. Ani agentura však nemůže s jistotou říci, že bude au-pair spokojená. Hostitelské rodiny mohou často pokládat informace nepřesné či klamavé. Napomoci může navázání přímé komunikace mezi rodinou a au-pair³⁷, například prostřednictvím mobilního telefonu či programu Skype.

Druhou možností je navázání kontaktu bez využití agentury, tedy prostřednictvím webových stránek, sociálních sítí, inzerátů nebo přímým předáním kontaktu na hostitelskou rodinu. Příkladem webových stránek sloužících k přímému navázání kontaktu mezi au-pair a hostitelskou rodinou jsou populární AuPairWorld³⁸

³⁶ MAŠÍNOVÁ, Marcela, Hana RANDOVÁ, Dana POSPÍŠILOVÁ a Lucie CIDLINOVÁ. Au pair: dívka k dětem. S. 23.

³⁷ GRIFFITH, Susan a LEGG, Sharon. Au pair: praktický rádce pro práci v zahraničí. S. 31-32.

³⁸ AuPairWorld: we connect we care.

a AuPair.com³⁹. Dívka si založí profil, kde uvede své osobní a kontaktní údaje, záliby, vlastnosti, zkušenosti, jazykové dovednosti, plánovanou délku pobytu, kdy je pro ni reálné nastoupit, jakou zemi upřednostňuje apod. Vytvoří si tak profil, kde potenciální hostitelské rodiny uvidí kromě zmíněných informací i jim určený vzkaz. Stejně jako hostitelské rodiny mohou vyhledávat mezi tisíci au-pair tu, která odpovídá jejich představám, samotné au-pair mohou vyhledávat sobě vhodné rodiny. V případě zájmu jedna ze stran kontaktuje druhou, a pak už jen záleží, zda se nabídka líbí i straně zkontaktované. Komunikace je rychlá a bezplatná, jen při vytváření profilu hostitelské rodiny na AuPairWorld⁴⁰ se platí jednorázový poplatek. Pro au-pair je služba vždy bez poplatků. Po navázání kontaktu následuje komunikace prostřednictvím zpráv, emailů či pohovorů přes Skype nebo mobilní telefon. Dále už záleží na domluvě, zda mezi sebou strany uzavřou smlouvu, či nikoli. Ve Velké Británii neexistuje žádná oficiální smlouva, avšak AuPairWorld doporučuje au-pair uzavřít tzv. *European au-pair contract*⁴¹, jenž je v souladu se zmíněnou *European agreement on AuPair Placement*. Specializované webové stránky zaměřené na přímou komunikaci mezi au-pair a hostitelskou rodinou nejsou jedinou možností, jak se vyhnout agenturám. S inzeráty nabízejícími služby au-pair, i hostitelskými rodinami služby hledající, se můžeme setkat na různých internetových fórech či diskuzích především v konkrétních skupinách na sociálních sítích, kde nabídky často zveřejňují au-pair hledající za sebe náhradu před svým návratem domů. Záleží na dívce, kterou možnost zvolí, nikdy se však nevyvaruje rizikům, kterými se zabývám v praktické části.

³⁹ AuPair.com.

⁴⁰ AuPairWorld: we connect we care.

⁴¹ Au pair contract and invitation letter.

4. Akulturace

V předchozích kapitolách jsem se zabývala konceptem „au-pair“, souvisejícími pojmy a způsoby navázání kontaktu mezi hostitelskou rodinou a au-pair. Zde se věnuji tomu, co se děje při střetu dvou odlišných kultur, které jsou v této bakalářské práci zpodobňovány kulturou hostitelské rodiny a kulturou, kterou si s sebou přináší au-pair jako cizinka.

Akulturace je definována jako „*proces osvojování si kulturních znaků v důsledku kontaktu.*“⁴² Podrobnější vymezení uvedl v roce 1935 výbor Social Science Research Council: „*Akulturace zahrnuje jevy, které jsou výsledkem přímého a nepřerušeno styku mezi skupinami jedinců z různých kultur, z čehož následně vyplývají změny v původních kulturních typech jedné nebo obou skupin.*“⁴³ Je ji třeba odlišovat od difúze, jež je studiem kulturního přenosu již ukončeného, zatímco akulturace stále probíhajícího.⁴⁴ Související výraz „enkulturace“ se využívá pro „*...přizpůsobování dítěte způsobu života jeho skupiny.*“⁴⁵ Někteří však akulturaci používají jako její ekvivalent. Akulturace nenaznačuje, že by jedna kulturní skupina byla „pokročilejší“ či „civilizovanější“ než jiná, avšak pokud je jedna ze skupin při vzájemné kontaktu například početnější, můžeme ji nazvat skupinou „dominantní“.⁴⁶

4.1. Kultura a kulturní šok

Holandský vědec Geert Hofstede přichází s označením „software mysli“, čímž nazývá vzorce myšlení, cítění a jednání, které v sobě nese každý jedinec. Velkou část těchto mentálních programů jsme se naučili během raného dětství. Naše chování je ale takto determinováno jen částečně, jsme schopni se odchýlit a reagovat neočekávaně. Tohle programování má podle Hofstedeho původ v sociálním prostředí a primárně začíná v rodině. Hofstede rozlišuje dva odlišné významy konceptu „kultura“, za ten první typ považuje kulturu jako „civilizaci“, tedy určité zdokonalení myšlení. Druhý, v sociální a kulturní antropologii zastávaný přístup, je širší, neboť zahrnuje již zmíněné rozmanité vzorce myšlení, cítění a jednání, a zahrnuje i ty nejběžnější prvky života

⁴² BARNARD, Alan a Jonathan SPENCER, ed. Encyclopedia of social and cultural anthropology. S. 594.

⁴³ HERSKOVITS, Melville J. Akulturace: proces kulturního přenosu. S. 28.

⁴⁴ Tamtéž, s. 29.

⁴⁵ Tamtéž, s. 29.

⁴⁶ Tamtéž, s. 31.

(pozdravy, nakládání s pocity apod.). Je na ni pohlíženo jako na kolektivní jev, jež je sdílen v určitém společenském prostředí, a to mezi lidmi, kteří si ji osvojili. Mimo tento typ kolektivního programování myslí kulturou, která je zcela naučená, existují ještě další dvě úrovně. Jednou z nich je osobnost jednotlivce, jež je osobním souborem mentálních programů. Rysy jsou z části zděděné, z části naučené. Poslední úroveň, jež určuje psychické a fyzické funkce jedince, je lidská přirozenost, kterou jedinec zcela dědí.⁴⁷ Kultura jako kolektivní naprogramování myslí se projevuje v několika stupních, a to na úrovni symbolů, hrdinů, rituálů a hodnot. Symboly mají pro určitá gesta, slova, obrazy či předměty v rámci jedné kultury určitý význam, běžně vznikají a opět zanikají, z toho důvodu jsou nejzevnější slupkou pomyslné cibule. Hrdinové jsou druhou nejpoivrchnější vrstvou a slouží jako modely chování v určité kultuře, přestože se může jednat o postavy fiktivní, kreslené, filmové atd. Jejich charakteristiky jsou v dané kultuře oceňovány. Třetí vrstvou jsou obřady či rituály, což jsou kolektivně vykonávané a společensky důležité činnosti, například náboženské obřady nebo vyjadřování úcty určitým způsobem zdravení. Symboly, hrdiny a rituály jsou označovány za projevy praxe (praktiky), neboť přestože jsou navenek patrné, jejich kulturní význam zůstává zatajen a je pochopitelný jen pro příslušníky dané kultury. Za jádro kultury považuje Hofstede hodnoty⁴⁸, které definuje jako „...*všeobecné tendence k dávání přednosti určitým stavům skutečnosti před jinými.*“⁴⁹ Kultura má několik úrovní a každý člověk v sobě nese současně několik stupňů mentálního naprogramování, které přísluší konkrétní úrovni kultury. Tyto mentální programy různých úrovní kultury si mohou navzájem konfrontovat. Jednou z úrovní je vrstva, která odpovídá zemi, ve které jedinec žije, nazývá se národní. Další vrstva vychází z jazykové, náboženské či regionální adaptace. Neovlivníme, zdali se narodíme jako chlapec či dívka, a právě pohlavím a generací je dána vrstva další. Existují i mnohé další, kupříkladu vrstva sociální třídy, která významně ovlivňuje příležitosti jedince nejen pro vzdělání, ale i budoucí povolání či zaměstnání.⁵⁰

Po příchodu cizince dochází ke střetu dvou odlišných kultur, což doprovází řada psychologických a sociálních procesů. Nově příchozí prožívá tzv. kulturní šok, který mohou doprovázet i tělesné symptomy. Přestože by se cizinec snažil osvojit si symboly

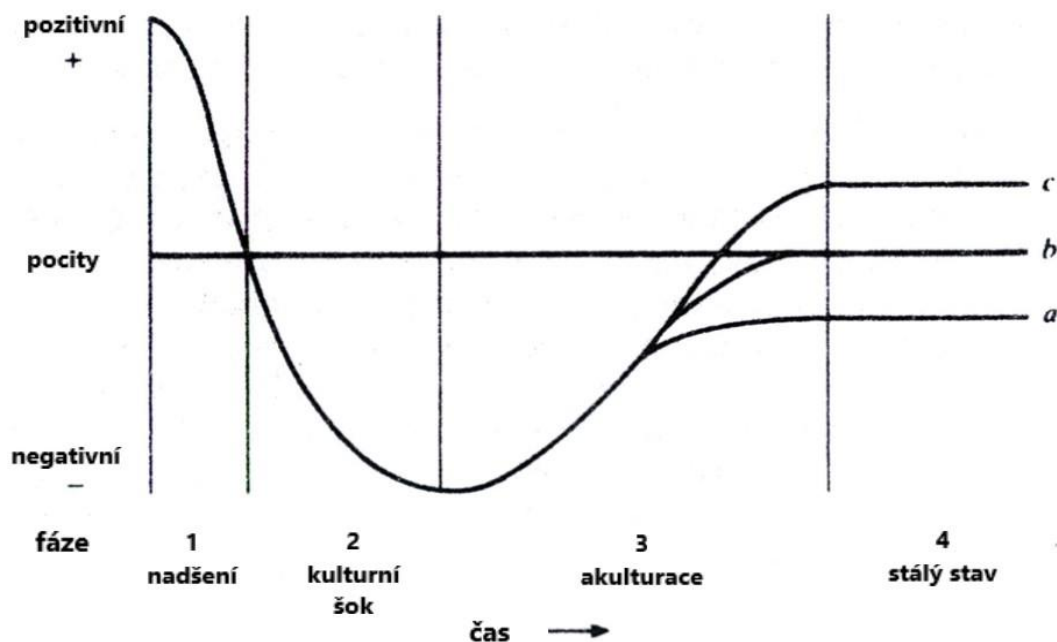
⁴⁷ HOFSTEDÉ, Geert. *Kultury a organizace: Software lidské mysli: spolupráce mezi kulturami a její důležitost pro přežití*. S. 6-7.

⁴⁸ Tamtéž, s. 9.

⁴⁹ Tamtéž, s. 9.

⁵⁰ Tamtéž, s. 10-11.

a rituály kultury, do níž vstupuje, velmi pravděpodobně nebude schopný rozeznat hodnoty, na jejichž základě spočívají, čímž se obrazně řečeno navrací do dětství a musí si opět začít osvojovat i to nejtěžší. V tomto důsledku může roztrpčení vést až k nenávisti vůči novému prostředí. Vstup a pobyt cizince v cizím kulturním prostředí znázorňuje následující akulturační křivka na Obrázku 1, na jejíž vertikální ose jsou zobrazeny pocity a horizontální zastupuje čas. Časová osa je rozdělena na několik fází: nadšení, kulturní šok, akulturace a stálý stav.⁵¹

Obrázek 1: akulturační křivka⁵²

První fáze přichází po příjezdu do cizí země, je to například nadšení z cestování, poté následuje fáze již zmíněného kulturního šoku. Období akulturace začíná, když už se jedinec poměrně naučí žít v novém prostředí. Doprovází ji také integrace do nové sociální sítě a přijetí některých hodnot. Čtvrtou fází je stálý stav myslí. Tehdy se onen návštěvník může ve srovnání se svým domovem cítit stále cizí a nevídaný (negativní stav myslí), adaptovaný stejně dobře jako na podmínky doma (bikulturální), nebo se může dokonce cítit i lépe než doma.⁵³ Ve chvíli návratu cizince, který si projde akulturací, nastává proces přizpůsobování se na jeho původní prostředí. Tato fáze se nazývá tzv. kulturní šok naruby, jenž někdy může vyústit v opětovnou emigraci jedince. Taktéž u hostitelské kultury můžeme zaznamenat jisté reakce na cizího návštěvníka. Zpočátku se projevují zvědavostí, což je podobné onomu nadšení

⁵¹ Tamtéž, s. 161-162.

⁵² Tamtéž, s. 162.

⁵³ Tamtéž, s. 161-163.

u cizince. Pokud se cizinec snaží hostitelské kultuře přizpůsobit a usadit se, přichází u hostitelů na řadu druhá fáze zvaná etnocentrismus. Návštěvník je hodnocen podle standardů hostitelské kultury a většinou spíše negativně. Třetí fází je polycentrismus, který má šanci se projevit především u kultur, jež se často setkávají s cizinci⁵⁴ a odkazuje na „...poznání, že různé druhy lidí je třeba posuzovat podle různých hledisek a že cizincům je třeba rozumět na základě jejich měřítek.“⁵⁵

Zde jsem se věnovala akulturační křivce podle Hofstedeho a v další kapitole se zabývám problematikou střetu odlišných kultur z pohledu interkulturní psychologie.

4.2. Interkulturní psychologie

V souvislosti s interkulturní prostředím, jež vzniká při střetu dvou či více odlišných kultur, je zde vhodné uvést disciplínu zvanou interkulturní psychologie, která „... se snaží porozumět **vztahu** mezi sociálním chováním a kulturou, z níž toto chování vyrůstá.“⁵⁶ V *Psychologickém* slovníku je uvedeno, že „... je na pomezí mezi psychologií, etnologií, kulturní a sociální antropologií; je považována za obor psychologie, zkoumající podobnosti a rozdíly v psychologickém fungování různých kultur a etnických skupin.“⁵⁷ Někteří odborníci jsou toho názoru, že významnou součástí studií dle interkulturní psychologie je komparace psychologické povahy mezi členy ať už kulturních nebo náboženských, etnických i rasových společenství, čímž se tato disciplína odlišuje od s ní související psychologií kultury.⁵⁸ Pro interkulturní psychologii neexistuje jednotný český ekvivalent anglického označení *cross-cultural psychology*, jelikož je tato disciplína na českém badatelském poli poměrně málo rozšířená. Celkově se používají označení tři: interkulturní, mezikulturní a transkulturní psychologie. Profesor Jan Průcha upřednostňuje označení interkulturní psychologie.⁵⁹

John W. Berry se prostřednictvím interkulturní psychologie zaměřuje na vlivy kulturních faktorů na vývoj jedince a projevy jeho chování. Předmětem jeho zájmu jsou způsoby adaptace jedinců, kteří se snaží žít v jiném kulturním kontextu, než je ten, ve kterém se vyvinuli. V rámci interkulturní psychologie Berry tvrdí, že existuje určitý komplexní vzorec toho, jak lidé jednají v novém kulturním kontextu, v čem nadále

⁵⁴ Tamtéž, s. 163.

⁵⁵ Tamtéž, s. 163.

⁵⁶ ČENĚK, Jiří, Josef SMOLÍK a Zdeňka VYKOUKALOVÁ. Interkulturní psychologie: vybrané kapitoly. S. 15.

⁵⁷ GEIST, Bohumil. Psychologický slovník. S. 223.

⁵⁸ PRŮCHA, Jan. Interkulturní psychologie. S. 18.

⁵⁹ Tamtéž, s. 15-16.

pokračují, a naopak jaké změny se u nich objevují. Pojem akulturace používá v souvislosti s kulturními změnami, které doprovází střet dvou kultur, avšak rozlišuje ještě psychologickou akulturaci, která zahrnuje změny psychologické, a adaptaci označující výsledky jedince podstupujícího proces akulturace.⁶⁰ Akulturaci a psychologickou akulturaci je od sebe potřeba rozlišovat, jelikož první termín se vztahuje ke kolektivním změnám způsobeným střetem odlišných kultur, kdežto pojem psychologická akulturace odkazuje na změny, kterými si prochází příslušník dané kulturní skupiny jako jednotlivce.⁶¹ V kulturně plurálních společnostech vzniklých vlivem migrace často vzniká mocenská nerovnost mezi kulturními skupinami, na kterou Berry odkazuje v pojmech dominantní a nedominantní kulturní skupina. Rozmanitost skupin spočívá ve třech faktorech, z jejichž hlediska je třeba pohlížet na střet odlišných kulturních skupin: dobrovolnost, pohyblivost a trvalost. Zde je možné zvažovat, zdali byla kulturní skupina uvedena do kontaktu s jinou dobrovolně, zda nová kultura přišla za odlišnou kulturní skupinou či opačně, nebo zda jde o kontakt trvalý či dočasný.⁶² Přestože by se mohlo zdát, že akulturace je destruktivní proces, v jehož důsledku dochází k mizení kultur, nebo naopak proces, který vede ke kulturní homogenitě, akulturace může být i reaktivní. V takovém případě se můžeme setkat například s revitalizací, kdy jsou obnovovány „původní kultury“. Mimo destruktivní a reaktivní akulturaci může kultura procházet i akulturací kreativní, v jejímž procesu se objevují kultury nové.⁶³

4.2.1 Akulturační strategie

V jakékoli kulturně plurální společnosti jednají kulturní skupiny při kontaktu s jinou kulturní skupinou podle určité akulturační strategie, kterou si volí podle dvou kritérií. Tím prvním je udržení charakteristik jednotlivce a kulturní identity⁶⁴, která zahrnuje „... vědomí příslušnosti k určité kultuře, a přijímá očekávání, která má jeho okolí.“⁶⁵ Druhým kritériem je možná míra překročení hranic vlastní skupiny a zapojení se do jiných kulturních skupin. Název čtyř akulturačních strategií se liší podle toho, zda sledujeme akulturaci z pohledu dominantní či nedominantní skupiny.

⁶⁰ BERRY, John W. Immigration, Acculturation, and Adaptation. S. 6.

⁶¹ BERRY, John W. et al. Cross-cultural psychology research and applications. S. 350.

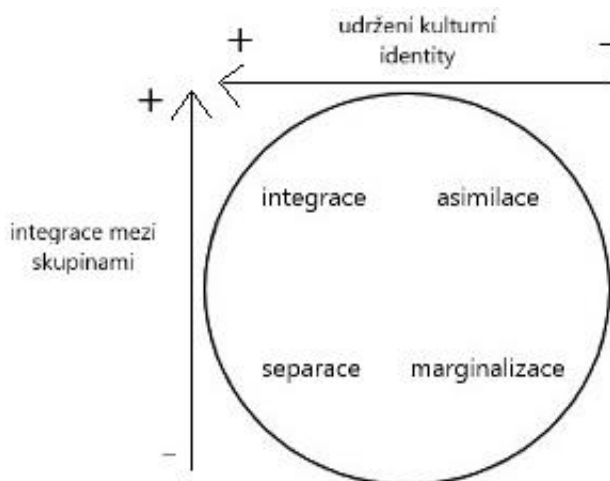
⁶² BERRY, John W. Immigration, Acculturation, and Adaptation. S. 8.

⁶³ BERRY, John W. et al. Cross-cultural psychology research and applications. S. 351.

⁶⁴ BERRY, John W. Immigration, Acculturation, and Adaptation. S. 9.

⁶⁵ MORGENSTERNOVÁ, Monika a Lenka ŠULOVÁ. Interkulturní společnost a její dopady na jedince a kulturu. S. 97.

Nedominantní skupina může procházet akulturačními strategiemi asimilace, separace, integrace nebo marginalizace. Z následujícího Obrázku 2 vyplývá, že pokud je první z kritérií záporné a jedinec netrvá na zachování identity, a druhé kladné, tedy že chce být v kontaktu s jinými skupinami, nastává asimilace.⁶⁶ Asimilace se vyznačuje postupným procesem včleňování jedné kulturní skupiny do druhé, během něhož některé kulturní znaky mizí, jiné jsou vlivem kontaktu kultur osvojovány.⁶⁷ Pokud odpověď na kritéria prohodíme, první bude kladné a druhé záporné, akulturační strategie se nazývá separace. Nově přichodzí žijí izolovaně od dominantní kultury, jen v kontaktu s kulturou svojí.⁶⁸ Pokud se snaží zachovat původní kulturu a být v kontaktu s jinými skupinami, obě kritéria jsou kladné a strategie nese název integrace. Čtvrtá strategie nastává, když jsou obě kritéria záporná a kontakt mezi skupinami zkomplikován například z důvodu diskriminace, nazýváme jej marginalizace. Pokud ale o strategii nerozhoduje nedominantní kulturní skupina nebo její členové, nýbrž jejich volbu ovlivňuje skupina dominantní, užívá se termínů odlišných. Ze separace se při zásahu dominantní skupiny stává segregace neboli nucené vyloučení. Asimilaci bude v nejlepším případě odpovídat tzv. tavící kotlík (melting pot), avšak pokud je nedominantní skupina nucena, Berry tuto strategii nazývá spíše „tlakovým hrncem“ (pressure cooker). Pro marginalizaci jiný termín nepoužívá, neboť k ní dochází v důsledku snah o nucené asimilace v kombinaci se segregací.⁶⁹

Obrázek 2: akulturační strategie⁷⁰

⁶⁶ BERRY, John W. Immigration, Acculturation, and Adaptation. S. 9-10.

⁶⁷ BROUČEK, Stanislav et al. Základní pojmy etnické teorie. S. 240.

⁶⁸ PRŮCHA, Jan. Interkulturní psychologie. S. 98.

⁶⁹ BERRY, John W. Immigration, Acculturation, and Adaptation. S. 9-10.

⁷⁰ Tamtéž, s. 10.

Při střetu odlišných kulturních skupin dochází při psychologické akulturaci i k duševním změnám. Nově příchozí jedinec zažívá obtíže ve chvílích, kdy je jeho chování nepatřičné, a při vážnějších konfliktech prochází kulturním šokem. Berry však upřednostňuje označení „akulturační stres“, a to ze tří důvodů. Má určité teoretické základy z důvodu souvislosti tohoto pojmu s psychologickými modely stresu, za druhé slovo „šok“ naznačuje něco negativního při střetu dvou kultur, avšak nemusí tomu tak vždy být. Třetím důvodem je jeho kritika označení „kulturní“, neboť se jedná spíše o problémy interkulturní.⁷¹ Akulturační stres existuje na individuální úrovni, kde může vyvolávat dezorientaci, zmatení a depresivní reakce. Na úrovni skupinové se projevuje neporozuměním mechanismům, na které je člověk zvyklý, například vztah k autoritám apod.⁷² Sociologické a psychologické faktory ovlivňují, zdali stres bude pro jedince pozitivní či negativní. Eustres je přínosný a výsledky stresu pozitivní, kdežto distres označuje negativní nadměrnou zátěž.⁷³

*Proces přizpůsobení se přírodnímu nebo společenskému prostředí.*⁷⁴ Takto je kulturní antropologií definována adaptace. Avšak adaptaci lze rozdělit na tři druhy: psychologickou, sociokulturní a ekonomickou. Soubor interních psychologických výsledků kupříkladu duševního zdraví či osobní spokojenosti v novém kulturním kontextu se řadí do psychologické adaptace. Sociokulturní adaptace na druhou stranu zahrnuje externí psychologické výsledky jako schopnost řešit každodenní problémy.⁷⁵ Poslední typ adaptace „...se týká míry uplatnění práce, uspokojení a účinnosti v nové kultuře.“⁷⁶

V souvislosti se schopností adaptace se uvádí termín „interkulturní senzitivita“, kterou lze měřit například pomocí míry adaptability a míry vnímavosti, kterou lidé chovají vůči cizí kultuře, a to pomocí tzv. dotazníku mezikulturní senzitivity od Cushnera. Míra interkulturní senzitivity záleží také na osobnostním vybavení a některých rysech, kupříkladu otevřenosti, vnímavosti aj.⁷⁷ Milton J. Bennett vytvořil ve snaze popsat

⁷¹ Tamtéž, s. 13.

⁷² MORGENSTERNOVÁ, Monika a Lenka ŠULOVÁ. Interkulturní společnost a její dopady na jedince a kulturu. S. 98.

⁷³ ČENĚK, Jiří, Josef SMOLÍK a Zdeňka VYKOUKALOVÁ. Interkulturní psychologie: vybrané kapitoly. S. 44.

⁷⁴ BARNARD, Alan a Jonathan SPENCER, ed. Encyclopedia of social and cultural anthropology. S. 594.

⁷⁵ BERRY, John W. Immigration, Acculturation, and Adaptation. S. 14.

⁷⁶ Tamtéž, s. 14.

⁷⁷ MORGENSTERNOVÁ, Monika a Lenka ŠULOVÁ. Interkulturní psychologie: rozvoj interkulturní senzitivity. S.85.

zkušenosti lidí, kteří se potýkají s interkulturními situacemi, tzv. Vývojový model interkulturní senzitivity (Development Model of Intercultural Sensitivity“, DMIS). Objevil, že mezi zkušenostmi lidí nalezneme velké rozdíly, jejichž míru odlišnosti lze vyjádřit vzdáleností mezi pojmem etnocentrismus, tedy vnímání své kultury jako centrální a nezpochybnitelné, a pojmem etnorelativismus jako opak konceptu prvního. Na škále mezi etnocentrismem a etnorelativismem existuje šest stupňů zkušenosti.⁷⁸ Nejvíce etnocentrickým stupněm je „popření“, kdy příslušníci kultury pohlížejí na svoji kulturu jako na jedinou správnou a distancují se od ostatních, jejichž kulturní diverzitu si odmítají uvědomit. Dalším etnocentrickým stupněm je „obrana“. Kulturní rozdíly si zde kultura již uvědomuje a odmítá je diskriminačním či stereotypizačním způsobem, čímž vyznačuje jasné hranice mezi „my a oni“. Poslední fází etnocentrické zkušenosti je „minimalizace“, od níž se po pomyslné škále přesuneme od etnocentrismu k etnorelativismu, jehož první úroveň je „přijetí“. Kulturní odlišnosti jsou akceptovány, což však neznamená, že s nimi souhlasí. Jako druhá fáze etnorelativismu přichází „adaptace“ na kulturní rozdíly, kdy se členové jedné kultury po intenzivnějším kontaktu s kulturou cizí stávají vůči ní kulturně empatickými a snaží se osvojit její úhel pohledu. V konečné fázi nastává „integrace“, kdy se jedinec stává multikulturním a svou kulturní identitu může ztratit a přijmout novou.⁷⁹

V teoretické části jsem postupovala od vymezení pojmu „au-pair“ a jejich povinností až k realizaci pobytu a specifiku této práce, které spočívá ve vytváření fiktivních příbuzenských vztahů. Dále jsem pokračovala s konceptem akulturace, jež souvisí s kulturou a kulturními odlišnostmi. Věnovala jsem se akulturačnímu procesu, jeho fázím a akulturačním strategiím při střetu dvou odlišných kulturních skupin. V závěru jsem se zabývala pojmem interkulturní senzitivity. Dále se přesouvám k části praktické.

⁷⁸ BENNETT, Milton J. *Becoming Interculturally Competent*.

⁷⁹ MORGENSTERNOVÁ, Monika a Lenka ŠULOVÁ. *Interkulturní psychologie: rozvoj interkulturní senzitivity*. S. 85-86.

PRAKTICKÁ ČÁST

V praktické části vycházím z dat sesbíraných během terénního výzkumu. Všechny sepsané informace jsou analýzou rozhovorů, terénního deníku a zpozorovaných jevů. Nejprve definuji své výzkumné téma, motivaci k uskutečnění tohoto výzkumu, cíl, výzkumné otázky, metody a techniky, způsob získání participantek, výzkumné okruhy a v neposlední řadě jeho proveditelnost a etiku výzkumu. Nadále věnuji kapitolu své sebereflexi a pokračuji analýzou získaných dat.

5. Metodologie výzkumu

5.1. Výzkumné téma

S pádem komunistického režimu a pozdějším vstoupením České republiky do Evropské unie se nejen mladým lidem otevřela spousta možností k vycestování do zahraničí. Jednou z nich je i specifická forma práce zvaná „au-pair“. Přináší s sebou výhodu v podobě bydlení u hostitelské rodiny, kde současně au-pair i pracuje, nemusí si tudíž hledat ubytování. Au-pair u rodiny bydlí, pečuje o děti a domácnost, dostává kapesné a ve volných chvílích se může setkávat s přáteli nebo cestovat. Koncept „au-pair“ je velice často idealizován a obecně platný diskurz ve společnosti se s realitou příliš neshoduje. Právě očekávání na základě těchto zidealizovaných představ může mít vliv na pozdější nespokojenost au-pair i hostitelské rodiny.

Rosie Cox se ve svém výzkumu věnovala odlišnému pohledu médií, agentur a samotných au-pair. Poukazuje na sexualitu, s jakou je pojem au-pair zobrazován médii, a jeho idealizováním agenturami například prostřednictvím obrazového materiálu. V kontrastu k médiím a agenturám popisuje, jak těmto představám čelí samotné au-pair, a s čím jsou nuceny se jako sexuální objekty vytvořené mediálním obrazem potýkat.⁸⁰ Přínosný je i výzkum Zuzany Búrikové, která v průběhu jednoho roku pozorovala slovenské au-pair v Londýně a jejich výpovědi o hostitelských rodinách, jež se často týkaly kritiky rodičů a výchovy jejich dětí. Na základě svého terénního výzkumu ukazuje, jak jsou představy o péči o dítě kulturně podmíněné, a spojené s politikou, ekonomikou i společností. Současně se zabývá i oddělováním kvalitního času, který souvisí s emocemi a láskou k dítěti, a složkou práce u britských

⁸⁰ COX, Rosie. The Au Pair Body: Sex Object, Sister or Student?

matek.⁸¹ Mimo zmíněné se věnuje i problematice postavení au-pair v rodině a jejich časté snaze nedávat najevo svoji přítomnost.⁸²

Přestože lze nalézt akademické práce i knihy věnované konceptu au-pair, stále považují výzkumné pole tohoto fenoménu vzhledem k jeho stále rostoucí popularitě u mladých lidí za nedostatečně probádané.

5.2. Účel výzkumu

Původní znění tématu jsem spojovala s pojmem au-pair, avšak mělo být orientováno na Čínskou lidovou republiku, neboť mezi mé oborové zaměření patří také čínská filologie. Zhruba půl roku jsem plánovala odjet do Číny jako au-pair, konkrétněji jako učitelka angličtiny pro dítě v čínské rodině, kde bych pozorovala jeho socializaci. Nicméně, než se agentuře podařilo najít vhodnou rodinu, přerušila na začátku června 2017, po několika měsících pohovorů s rodinami a koordinátorkami, komunikaci. I přes mé snahy se tak veškerý kontakt přerušil. Předě mnou stála výzva v podobě rozhodnutí, zda vymyslet alternativní téma bakalářské práce a zůstat ve své domovině, nebo uskutečnit jiný výjezd do zahraničí, který by bylo možné alespoň částečně spojit s podobným výzkumem.

Již delší dobu mě lákalo stát se au-pair, a dokonce jsem uvažovala o studiu učitelství pro mateřské školy. Protože au-pair výjezdy nejsou většinou kratší než tři měsíce, a v polovině září mi opět začínala škola, k realizaci jsem měla asi dva týdny. Během hněvání se na nespolehlivou čínskou agenturu jsem si dodala trochu odvahy a během dvou dní si zajistila rodinu v Londýně. Za týden jsem za nimi odlétala. Neměla jsem přesně definované téma ani cíl výzkumu, ale pevně jsem věřila, že vypluje na povrch během oněch třech měsíců. Odjížděla jsem s plánem, že budu pracovat jako au-pair, a především prostřednictvím sociálních sítí a přátel navážu kontakt s dalšími českými au-pair, se kterými uskutečním několik rozhovorů. Avšak rozhovory nebyly jediným zdrojem informací, s au-pair jsme se společně stýkaly, cestovaly, nebo chodily nakupovat, což mi postupně napovídalo, na co je dobré se ve výzkumu zaměřit, a co bude hlavním tématem. Spojení výzkumu, práce a současně i zábavy se mi zpětně ukázalo jako výborná volba polarizace povinnosti a rozptýlení. Odjížděla jsem přesvědčena, že pracovat jako au-pair je naprosto skvělé, a že pokud dívka potká

⁸¹ BÚRIKOVÁ, Zuzana. Prečo majú britské matky au pair a čo sa na tom slovenským au pair nepáči.

⁸² BÚRIKOVÁ, Zuzana. The Embarrassment of Co-Presence: AU Pairs and their Rooms.

„slušnou“ rodinu a „vychované“ děti, nejedná se o práci, nýbrž o zábavu. Mýlila jsem se. Au-pair je práce náročná duševně i fyzicky.

5.3. Cíl výzkumu

Cíl výzkumu spočívá v popisu průběhu adaptačního procesu u českých au-pair v Londýně, a to nejen na základě rozhovorů s participantkami, ale i prostřednictvím zúčastněného pozorování a terénního deníku. Avšak jeho popsání považuji za příliš strohé a nedostatečné, proto se zde snažím o detailnější porozumění au-pair, a co ovlivňuje její vstup a adaptaci. Postupuji chronologicky od motivace dívek pobyt uskutečnit, jeho realizaci a samotný příjezd, až po průběh pobytu v hostitelské rodině. Snažím se tedy poskytnout ucelený „příběh“ české au-pair v Londýně a odhalit, co pozitivně i negativně ovlivňuje její přizpůsobení se ve zcela novém prostředí hostitelské rodiny, s čím se musí vypořádávat, a jaké nesnáze ji mohou potkat. Ve schopnosti či neschopnosti adaptace a určitého přizpůsobení dozajista zčásti spočívá i celková spokojenost au-pair.

5.4. Výzkumné otázky

1. Hlavní výzkumná otázka: Jaký je průběh adaptace českých au-pair v londýnských rodinách?
2. Existuje mezi participantkami shoda v primární motivaci stát se au-pair? Existují nějaké shodné či podobné rysy u dívek, které se rozhodnou stát au-pair?
3. Jaký je soubor očekávání a představ, s jakými au-pair odjíždí do hostitelské rodiny? Na jakém základě si je utváří (médiá, agentury, přátelé...)?
4. Jak velký je rozpor mezi očekáváním či představami a reálnou situací? Jedná se o rozpor v předem dohodnutých věcech mezi rodinou a au-pair, nebo v určitých představách dívky o pojmu au-pair?
5. Co vytváří konflikty či jakékoli rozpory mezi au-pair a hostitelskou rodinou? Přispívá k tomu neznalost povinností a práv au-pair či hostitelské rodiny? Existují specifické prvky, které tyto neshody vytváří? A jakým způsobem jsou problémy řešeny?
6. V jakých situacích au-pair pociťuje, že do rodiny nepatří? Mizí tyto pocity v průběhu času? V čem má problémy se přizpůsobit, a kam až je odhodlaná ve svém přizpůsobování se zajít?
7. Jak samu sebe au-pair vnímá, a kde je hranice, kdy už by pro ni byl pobyt v rodině nesnesitelný?

8. Jak přístup rodiny k au-pair ovlivňuje její duševní, popřípadě i fyzickou stránku? Dokáže se vyrovnat s problémy a steskem (popř. jakým způsobem)?

Přestože mě již od počátku zajímala adaptace, hlavní výzkumná otázka nebyla ihned jasná. Zpočátku jsem věřila, že hlavním tématem mé práce bude postoj hostitelské rodiny k au-pair, avšak postupem času po několika rozhovorech vyšlo najevo, že je to jen jedno z vedlejších témat, které má vliv na adaptační proces dívky.

5.5. Metody a techniky

Volba výzkumné metody byla jednoznačná. Jako nejvhodnější při studiu českých au-pair v britské metropoli se jevil terénní výzkum, neboť zahrnuje vstup výzkumníka do terénu a jeho dlouhodobější pobyt v něm. Díky tomu, že se výzkumník v terénu pohybuje se stejným statusem „au-pair“ jako studované osoby, zažije spoustu podobných ne-li shodných situací. Volby designu nelituji, neboť právě díky terénnímu výzkumu, jsem byla schopna větší empatie vůči dotazovaným a umožnilo mi to lépe pochopit situace, ve kterých se právě nachází. Velká nevýhoda terénního výzkumu však spočívá v jeho nemožnosti naplánovat jej, s čímž jsem do Londýna také odjížděla. Nejistota byla všudypřítomná.

V první řadě jsem uskutečnila téměř tříměsíční zúčastněné pozorování uvnitř své hostitelské rodiny a během dne si průběžně psala poznámky, na jejichž základě jsem každý večer sepisovala terénní deník. Mimo samotný terénní deník jsem si vedla i diář, kde jsem zaznamenávala plány či očekávání od následujících dní, ale taktéž jejich splnění či nikoli. Druhou rovinou výzkumu byla realizace polostrukturovaných rozhovorů s dalšími českými au-pair v Londýně. Právě tyto rozhovory mi poskytly náhled do jiných rodin. Na jejich základě vyšlo najevo, že mezi au-pair existuje mnoho společného, ale současně i spousta překvapivě odlišného. Data mi to umožnilo porovnávat s tím, s čím jsem se setkala já jako au-pair.

5.6. Vzorkování

Kontakt s mojí hostitelskou rodinou byl navázán přes oficiální a velice populární internetové stránky zvané AuPairWorld. Nejedná se o agenturu, ale webové stránky umožňující navázání kontaktu přímo mezi au-pair a rodinami z různých koutů světa. Rodina i au-pair si založí profil a poté kontaktují své favority, dokud nenastane shoda a obě strany se nerozhodnou navázat hlubší kontakt a domluvit se na příjezdu au-pair. Mnou zvolená hostitelská rodina se skládala ze dvou členů, matky a pětileté dcery.

Žádné speciální požadavky na rodinu jsem neměla, jen u některých jsem si všimla vysokých platů na úkor přehnaných povinností a velkého množství pravidel, peníze však nebyly mojí prioritou. Kvůli časové tísní jsem s výběrem spěchala, a zvolila tak první rodinu, z jejíž strany byl jednoznačný zájem, působila slušně a seriózně, a komunikace s matkou probíhala v pořádku. Matka „M“ z mé hostitelské rodiny je původem ze Slovenska, avšak žije v Londýně již od 90. let. Tehdy přijela taktéž jako au-pair, což ve mně vytvářelo dojem, že ví, co tato práce obnáší, a nenastane tak žádný větší problém. Dcera „T“ poměrně dobře rozumí slovensky i česky, ale raději mluví anglicky. Po většinu času jsme v domě komunikovaly slovensky a česky, čehož jsem později litovala a snažila se proto s „T“ mimo domov častěji mluvit anglicky, abych si zlepšovala úroveň jazyka. Otec nebyl v rodině přítomen a během mého pobytu jsem se s ním nikdy nesešla. Rodina bydlí v poklidné čtvrti londýnského předměstí v rodinném domě, který se matka snaží postupně renovovat. Pracuje v centru, kam se dá poměrně rychle dopravit vlakem.

Všechny rozhovory s au-pair jsem uskutečnila během svého pobytu v Londýně a při výběru participantek nebyla vyžadována žádná zvláštní specifika. První participantkou se stala dívka „K“, kterou znám již delší dobu a slíbila mi rozhovor ještě před mým příletem. Přes ni jsem se metodou sněhové koule seznámila s au-pair „B“, která mi také byla ochotna poskytnout rozhovor. Jako další způsob shánění kontaktů na české au-pair jsem zvolila facebookové skupiny. Existuje velké množství uzavřených facebookových skupin pro au-pair v Londýně, nebo dokonce i pro české a slovenské au-pair v Londýně. Pod mnou zveřejněný příspěvek, že hledám české au-pair, se mi ozvala asi desítka dívek, z toho jsem se se třemi z nich domluvila na setkání. Tímto způsobem jsem uskutečnila rozhovor s au-pair „KL“, „A“ a „D“. Au-pair „A“ mi poté předala kontakt na au-pair „N“ a na společném výletu s „D“ jsem se seznámila s au-pair „L“. Hlavními zdroji kontaktů byly facebookové skupiny a doporučení jinými au-pair. Všem dívkám jsem ihned při navázání kontaktu, nebo po chvíli chatování vysvětlila, že píši bakalářskou práci na téma „au-pair“, a poprosila je o rozhovor. S odmítnutím jsem se nesešla. Všech sedm dívek ochotně souhlasilo a rozhovory se uskutečnily v kavárnách nebo v jednom z londýnských parků. Protože jsme si byly věkově blízké a při rozhovorech jsem do jisté míry vystupovala také jako au-pair, dívky neměly problém se mi svěřovat. Díky tomu, že jsme měly mnoho společného, nejčastěji se vyjadřovaly k nepříjemným

zkušenostem a obecně k tomu, s čím nesouhlasí. Rozhovor sloužil především k „ventilování“ jejich emocí. S většinou jsem se stýkala pravidelněji v rámci cestování, odpoledních káv a procházek. Díky tomu se z nás staly přítelkyně a s některými jsem dodnes v kontaktu.

5.6.1. Charakteristika participantek

Pro přehlednost o základních informacích dotazovaných uvádím v Tabulce 1 věk dotazovaných, odkud pochází, kolik rodin během svého pobytu v Londýně vystřídaly, o kolik dětí se v konkrétních rodinách staraly, jakým způsobem pobyt realizovaly, a jeho samotnou délku (v měsících). Uvedené informace se vztahují jen k jejich zkušenostem z Londýna.

participantky	věk	Původ (město/vesnice)	Počet rodin/počet dětí v rodině	Způsob realizace pobytu	Délka pobytu
K	21 let	město	4 / 2, 4, 2, 1	internetové stránky	3+10+2+1,5 měsíců (září 2015–srpen 2017)
KL	20 let	vesnice	1 / 2	sociální síť	7 měsíců (prosinec 2016–červenec 2017)
A	20 let	město	1 / 3	internetové stránky	září 2017–současnost
N	22 let	město	1 / 1	sociální síť	červen 2017–současnost
D	21 let	vesnice	1 / 1	internetové stránky (fórum)	11 měsíců (září–srpen 2017)
L	28 let	město	1 / 3	internetové stránky	7 měsíců (leden–červenec 2017)
B	24 let	město	2 / 1, 2	internetové stránky	duben 2016–současnost

Tabulka 1: charakteristika participantek

Věk participantek se pohyboval mezi 20 až 28 lety. Pět au-pair má trvalé bydliště v malých či větších městech České republiky a jen dvě na venkově. Všechny mají přinejmenším jednoho sourozence. Jedna au-pair má zkušenosti ze čtyř londýnských rodin, dvě již pracovaly jako au-pair v neevropské zemi a pro zbytek je to v Londýně první au-pair zkušenost. Čtyři z dívek, které během mého pobytu v Londýně ukončovaly svůj pobyt, strávily ve městě jako au-pair šest měsíců až téměř dva roky. Ostatní po mém odjezdu zůstávaly. Většina zkontaktovala svoji hostitelskou rodinu

prostřednictvím specializovaných stránek či inzertních a diskuzních fór a dvě skrze au-pair skupiny na sociálních sítích.

5.7. Základní okruhy výzkumu

První okruh založený na rozhovorech s českými au-pair se zaměřuje na zkušenosti dívek s touto prací. V polostrukturovaných rozhovorech byly kladeny otázky ohledně motivace dívek, tedy proč se rozhodly vyjet do Londýna jako au-pair. Zabývám se tím, co před odjezdem očekávaly, na jakém základě jejich očekávání vznikala, a na čem se domluvily s hostitelskou rodinou před jejich příjezdem. V kontrastu k tomu zde stavím situaci po příjezdu au-pair do hostitelské rodiny a rozpor mezi očekáváním a realitou. Důležité je poukázat na to, co mohlo zapříčinit či ovlivnit případný rozpor mezi očekáváním a reálnou situací v rodině. Během rozhovoru jsem se dotazovala i na průběh pobytu a jakékoli neshody či konflikty mezi členy domácnosti. Věnovala jsem pozornost tomu, jak jsou nedorozumění a konflikty řešeny, a jak k nim přistupuje au-pair i členové rodiny, i důvodům, proč k nim dochází. Při rozhovoru jsem kladla důraz na schopnost přizpůsobit se a adaptovat, vyrovnat se se situací, steskem, konflikty, statutem cizince a současně rolí au-pair. Taktéž jsem se pozorovala, jaký vliv to má na celkovou spokojenost au-pair či na hodnocení jejího pobytu, a do jaké chvíle situaci v rodině vnímá jako únosnou. U všeho jsem brala v potaz veličinu času, a jak se u konkrétní au-pair vše v průběhu proměňovalo. Mimo polostrukturované rozhovory s participantkami, zjištěné informace doplňuji také pozorováním a neformálními rozhovory s au-pair během našich různorodých setkání.

V rámci druhého výzkumného okruhu jsem se zabývala svou hostitelskou rodinou, ve které jsem uskutečnila tříměsíční terénní výzkum a pozorovala, jak ke mně jako k au-pair rodina přistupuje, a jak se náš vztah vyvíjí. Věnovala jsem pozornost tomu, jaké úkoly od rodiny dostávám, zdali je mám mít v popisu práce, a zda jsme se na nich domluvili, popřípadě jestli je určitá domluva s rodinou možná. Součástí záznamů v terénním deníku jsou však především jakékoli konflikty, nedorozumění a jiné problémy, se kterými jsem se jako au-pair setkala s ohlednutím k tomu, jak jsem se v dané situaci zachovala já, a jak na ni reagovala hostitelská rodina. Samozřejmě je nezbytné se ohlédnout také na moji osobu působící v terénu, s jakými situacemi jsem se nebyla schopná vyrovnat, a v jakých se naopak dokázala přizpůsobit, a jak jsem ovlivňovala chod domácnosti.

5.8. Proveditelnost výzkumu

Z důvodu nedefinování přesných výzkumných otázek a cíle výzkumu před počátkem terénního výzkumu, existovalo velké riziko, že nedosáhnu validních dat. Avšak tři měsíce je poměrně dlouhá doba, proto jsem si čas rozplánovala tak, abych se po měsíci četby a prvních pár rozhovorech již zaměřila na určitou oblast. V průběhu výzkumu jsem se také setkala s rizikem, že neseženu dostatek participantek, avšak vzhledem k mé vysoké víkendové aktivitě a velice častým setkáváním se s mnoha au-pair, kontaktů jsem brzy měla až příliš. Riskovala jsem i ve své hostitelské rodině, neboť přestože „host-mum“ věděla, že chci psát bakalářskou práci na téma au-pair, detailněji jsem jí výzkum přiblížila a o souhlas s využitím záznamů z terénního deníku jsem požádala až v průběhu pobytu. Abych zamezila přílišnému subjektivnímu zaujetí, několikrát jsem využila možnosti hovoru s přáteli, kteří mi poskytli objektivnější pohled na věc. Na přílišnou subjektivnost mě občas upozornil i terénní deník.

5.9. Etika výzkumu

Hostitelské rodině, u níž jsem bydlela a pracovala, jsem zaručila naprostou anonymitu a nezveřejňuji ani její bydliště. Od matky jsem v hostitelské rodině získala souhlas s využitím nasbíraných dat s odpovědí, že nemá co skrývat a chová se ke svým au-pair slušně a spravedlivě. Vzhledem k velké rozloze Londýna nepovažuji za nutné anonymizovat název tohoto města. Zajisté i participantkám jsem zajistila anonymitu. Neuvádím zde jejich jména ani místo bydliště a všechny souhlasily se zveřejněním dat z rozhovorů. Žádnou z au-pair jsem k rozhovoru nevyužívala a dala všem jasně najevo, že se nic nestane, pokud nechtějí rozhovor uskutečnit nebo se nechtějí vyjadřovat k určitému tématu. Nikdy jsem se k nim nezachovala neuctivě a se všemi trávila čas i mimo dobu trvání rozhovoru. V rámci reciprocity jsem některé z nich pozvala na kávu a všem jsem velice zavázána.

Zajímavým uvědoměním si je nejistota, která doprovázela psaní této práce. Častokrát jsem napsala zajímavý poznatek, načež si uvědomila, že je neetický nebo nezaručuje anonymitu rodině či participantkám a mohl by jim tak značně uškodit. Při psaní jsem musela více dbát na fakt, že si budou práci číst i ti, co se na výzkumu podíleli.

6. Sebereflexe

Kapitola o sebereflexi vychází z toho, co jsem já jako au-pair prožívala, když jsem vstupovala do hostitelské rodiny. Zaměřuji se zde na to, co mě překvapilo, jak jsem se přizpůsobovala, a jaké jsem měla s rodinou vztahy. Za zajímavé považuji i zamyšlení na tím, kdy jsem se v rodině cítila příjemně, zda bych něco změnila, nebo s čím jsem jednoduše měla problémy.

Členy mé hostitelské rodiny jsou matka (M) s dcerou (T). Při odletu do Londýna jsem neočekávala nic konkrétního, ale jako každá začínající au-pair jsem měla mírně zidealizovanou představu o této práci. Čekala jsem, že mi bude práce přinášet jen radost, vždyť si budu celý den jen hrát s dítětem... Již v prvním týdnu mě čekal hořký šok. Především zpočátku, kdy měla T ještě školu, věnovala jsem se jí jen v souvislosti s nepříjemnými záležitostmi, tzn. ranní spěch, cesta do nebo ze školy, úklid apod. Vztah s T se vyvíjel pomalu, neboť jsem jí musela často napomínat nebo na ni naléhat, abychom stihly školu či nějaký kroužek. Nijak jsme se nepoznávaly, nebyl na to čas. Když po měsíci začaly letní prázdniny, nastal zlom. S T jsme trávily společně čtyři dny v týdnu od rána do pozdního odpoledne, a měla jsem tak příležitost se jí věnovat i během příjemně strávených chvil, např. při společných hrách, procházkách parkem, návštěvách kina a výletech. Teprve tehdy jsme si začaly vytvářet bližší a silnější vztah a svoji náklonost mi T začala dávat najevo. Díky utužení vztahů mě začala i více poslouchat. M se ke mně chovala stále stejně. Já si však zvykala, neboť mi bylo velice nepříjemné, že se svým zaměstnavatelem sdílím prostory v domě, což na jednu stranu tíhne k vytváření vztahů neformálních, neboť se setkáváme v situacích, kdy se pracovník se svým zaměstnancem běžně nesetká. S balancováním mezi formálním a neformálním přístupem k M jsem měla velký problém při budování vztahu s ní. Často jsem měla pochybnosti, co si mohu dovolit, a do jaké míry mohu náš vztah považovat za přátelský.

Již od počátku pobytu M dbala na mé soukromí. Vždy, když jsem měla volno, dávala mi najevo, že se T věnovat nemusím, a že můžu čas využít sama pro sebe. Takový přístup mi naprosto vyhovoval. T za mnou sice často chodila do pokoje, avšak vždy zaklepala a vstoupila až po mém vyzvání. Fakt, že jsem díky tomu svůj pokoj považovala za bezpečné místo, které mi zaručí soukromí, mi napomáhal ke spokojenosti a vnitřní jistotě. Jakmile jsem byla z jakéhokoli důvodu skleslá, měla jsem k dispozici svoje útočiště, kde jsem se nemusela nijak přetvařovat. Nejistotu mi

ale zajišťovala má specifická pozice v rodině. Celý můj pobyt doprovázel nepříjemný pocit při těch nejběžnějších úkonech, kupříkladu co se týče jídla. Au-pair má zajištěno základní jídlo, ale co to znamená? Neustále jsem pochybovala o tom, zda mohu například ovoce považovat za základní stravu. Vzhledem k cizí kuchyni jsem neznala umístění nádobí a surovin, a pokud jsem si chtěla dát něco k jídlu, byla jsem nucena prohlédnout každou policičku v kuchyni, abych našla to, co hledám. Současně jsem měla obavy, na jaké věci mohu sáhnout, a co mohu použít. Na základě těchto pochyb jsem se snažila nedávat v domě příliš najevo svoji přítomnost, vše vracet zpět přesně na své původní místo a všechny svoje věci přechovávat u sebe v pokoji.

„I když mi M pořád říká, že si mám vzít k jídlu, co chci, stále jsem tu cizí. Je to pro mě hodně zvláštní, hrabat do cizích věcí a brát si je.“ (záznam z terénního deníku 20. 6. 2017)

Velice často mě dokázala T znejistit. Když se jí něco nelíbilo, vyhrožovala mi, že bude žalovat M. Nebyla jsem si v takových situacích jistá, zda opravdu nedělám něco, s čím by M nesouhlasila. Opravdu jen zřídka se však stalo, že by mě M ohledně přístupu k T nějak napomenula. Když byla se situací obeznámena, většinou podpořila moji autoritu a dala mi za pravdu. Celkově můj vztah s rodinou fungoval na bázi reciprocity. Přestože se mi někdy nehodilo, že bych měla udělat nějakou práci navíc nebo rodině vypomocet, současně jsem si byla vědoma toho, že oni dělají to samé. Kupříkladu když jsem hned druhý týden onemocněla do takové míry, že mě M odvezla do nemocnice, po zbytek pobytu jsem měla tendenci se jim za čtyřhodinové běhání po ordinacích nějak odvděčit.

Během pobytu v hostitelské rodině mě potkaly i četné problémy. Konflikty s T se vždy týkaly její neposlušnosti, jež byla vyvolaná tím, že se jí stýskalo po M, proto se mnou nechtěla trávit čas. Zpočátku jsem tomu nerozuměla a přemýšlela jsem, co dělám špatně. Mimo to také spočívalo v mé počáteční snaze dítě „vychovávat“ stejně, jako to dělá M, a trestat i odměňovat ji podobným způsobem. Problém byl ale v tom, že mě T jednoduše neposlouchala, takže má snaha ji něco přeučit či naučit vyšla vniveč. Postupem času jsem pochopila, že to není v mých silách a od svých snah ustoupila. Komunikace s M sice fungovala, ale komplikovala ji naše vzájemná názorová odlišnost. Většinou jsem nepochopila, proč se k dané situaci postavila právě takto a končilo to mým vnitřním rozhořčením. Díky možnosti vzájemné domluvy a záruce soukromí jsem se i přes občasné konflikty v rodině cítila dobře. Zkušenost au-pair

měla pro mě dle mého názoru asi největší přínos v poznání sebe sama a lekci sebeovládání, neboť starat se celý den o dítě někoho jiného a nemoci se k situaci postavit podle sebe, vyžaduje notnou dávku sebekontroly.

Jelikož M je svobodná matka, zaměstnání au-pair je pro ni pravděpodobně dostupnou možností, jak chodit do práce a současně T zajistit péči. V Londýně nemá rodinu, tudíž i večerní babysitting jí umožňoval setkání s přáteli. V průběhu pobytu jsem si zvykala na životní styl hostitelské rodiny, což bylo asi nejsložitější na práci au-pair, a největší problémy jsem měla ohledně stravovacích návyků. Přibližně po měsíci jsem pochopila, že já jsem ta, co se musí přizpůsobit a navyknout na nový režim.

Dle akulturační křivky jsem si dozajista prošla fázemi nadšení a mírného kulturního šoku v rozmezí asi dvou měsíců, avšak troufám si tvrdit, že vzhledem k tomu, že jsem věděla, že se budu brzy vracet domů a znala konkrétní datum návratu, můj akulturační proces se zastavil ve fázi akulturace. Nepocit'uji, že by v mém případě nastal „stálý stav mysli“.

7. Analýza a interpretace

Následující kapitola se zaměřuje na analýzu informací získaných ze sedmi polostrukturovaných rozhovorů a zúčastněného pozorování. Rozhovory byly přepsány, nakódovány a podstatným centrálním kódům se věnuji v následujících podkapitolách. Do analýzy jsou zahrnuty i přímé citace z uskutečněných rozhovorů a úryvky z terénního deníku, které jednotlivé domněnky či tvrzení potvrzují. Postupuji zde chronologicky, jako bychom sledovali příběh jedné z au-pair. Začínám samotným zrodem nápadu stát se au-pair, proč se dívky rozhodly odjet do zahraničí za touto formou práce, a co na jejich rozhodnutí mělo vliv.

7.1. Motivační faktory

Pokud se zde zabývám určitým průběhem adaptace českých au-pair v londýnských rodinách, dozajista nelze opomenout zmínit, proč se dívky chtěly stát au-pair, proč zvolily jako cílovou destinaci Londýn, a co všechno jejich volbu ovlivňovalo.

Mezi základní motivační faktory pro uskutečnění pracovního pobytu patří především zlepšení úrovně jazyka a cestování. Primární motivací nebývá práce s dětmi. Dívky si au-pair vždy spojují s cestováním, což je jeden z hlavních důvodů, proč se jí rozhodly stát. Na tuto formu práce pohlíží jako na možnost, jak vycestovat z České republiky, poznat nová místa, potkat nové přátele a zlepšit si úroveň jazyka. Tohle se přičí běžným podobám zaměstnání a odvažují si tvrdit, že se blíží spíše představám o dovolené v zahraničí než formě práce. Samy dívky si jsou vědomy toho, že jako au-pair si nevydělavají žádné převratné sumy a kvůli výdělku ostatně do Londýna, jak samy tvrdí, nepřijely. Kapesné využívají na různé formy zábavy od nákupů až po cestování. *„Já jsem si na začátku říkala, že budu šetřit, a koupím si iPhone. Když už jsem ty peníze měla, tak jsem si říkala, proč to budu používat na takovou hovadinu? To mi za to fakt nestojí. A řekla jsem si, že radši budu někde cestovat. Dám ty peníze na to, abych si to tu pořádně užila, protože co s těmi penězi v Česku?“* (R-KL).

Fakt, že se v Londýně mluví anglicky, výraznou měrou přispívá k motivaci au-pair zvolit právě tohle město. Pohlíží na angličtinu jako na světový jazyk s velkým potenciálem a mluví jím velice rády. Některé uvedly, že jiný jazyk kromě angličtiny dostatečně neovládají. Z těchto důvodů chtějí svoji jazykovou úroveň zdokonalovat. Londýn však nebyl vždy primární volbou, pro některé au-pair je spíše alternativou. Primárně chtěly uskutečnit pobyt v jiných anglicky mluvících státech, kde je však

složitější realizace z hlediska finanční náročnosti a nutnosti obdržet vízum. U dotazovaných au-pair jsem nezaznamenala jakékoli tendence se v Londýně na delší dobu či na trvalo usadit, nýbrž všechny na svůj pobyt pohlížely jako na dočasný. Některé jej braly jako únik od odpovědnosti. Nevěděly, co chtějí po ukončení střední školy studovat, popřípadě kde pracovat, nebo se jim nedařilo najít zaměstnání. Proto se rozhodly odjet pracovat do zahraničí jako au-pair s vidinou toho, že si mezitím promyslí, jak naloží se svojí budoucností, a rozhodnou se, kam chtějí dále směřovat. Některé dívky odjely do Londýna po tom, co nastoupily na vysokou školu a záhy zjistily, že se chtějí věnovat něčemu jinému, než je jejich oborové zaměření. Aby zbytek školního roku smysluplně využily, staly se au-pair, a dalším rokem opět nastoupily na vysokou školu. Pro všechny případy byla pro dívky pobídkou ona jednoduchost se au-pair stát, a to především v Londýně, kde není potřeba vízum a poptávka po au-pair, jak samy tvrdily, je opravdu vysoká. Jednoduchost spočívá i ve faktu, že au-pair bydlí v rodině, kde se i stravuje, tudíž mizí komplikace v podobě hledání bydlení, se kterou by se dívka setkala v momentě, kdy by chtěla sehnat práci mimo au-pair sféru. Au-pair až na výjimky nemají v plánu se v blízké budoucnosti do Londýna vracet, nýbrž se k tématu případné další práce v zahraničí staví tak, že by spíše zkusily jiná města nebo země. Je zde znatelná určitá tendence být neustále v pohybu a nesetrvávat na jednom místě. Dívky pro příští au-pair zkušenost či jinou zahraniční práci raději zvolí jiné město nebo zemi, nikdy ne však z důvodu, že by se jim v Londýně nelíbilo. S touhou zkusit nové věci může souviset právě přemítání nad tím, co vlastně chtějí ve svém životě dělat. *„Proč Londýn? No tak za prvé jsem v zimě nevěděla, co chci dělat a nechtěla jsem studovat nějakou blbost v Česku a nějakým způsobem jsem věděla, že to není to, kam bych chtěla jít. Prostě trávit další čtyři roky zavřená v (název města), tak jsem se rozhodla, že někam pojedou pracovat, a jelikož jsem neznala v podstatě nikoho takhle v zahraničí, tak jsem si řekla, že au-pair je jednoduchá možnost. Bydlíš u nějaké rodiny a nemusíš řešit ubytování. A Londýn proto, že jiný jazyk, než angličtinu moc neovládám, němčinu nemám ráda, takže jsem chtěla do anglicky mluvící země, protože angličtina má trošku větší potenciál než němčina.“* (R-K).

Kromě jednoduché realizace au-pair pobytu dívky do jisté míry pobízela i jejich představa o životě, tento kód jsem nazvala „obraz života“. Přestože značná část dívek neví, jaký obor, a jestli vůbec chtějí studovat, popřípadě jaké si chtějí nalézt

zaměstnání, mají o svém životě jasnou představu. Jsou si například jisté, že nechtějí setrvat na jednom místě, nechtějí zůstat ve své domovině, nýbrž touží poznávat jiné země, cestovat, uchopit život zcela do svých rukou a osamostatnit se. „*Když vyrůstáš v (město) a jsi celý život v podstatě zavřená ve městě s nějakýma lidma... je to nějaký vzorek lidí, které někdo náhodně vybere a ty s nima trávíš v podstatě veškerý svůj čas. Je to nějaký vzorek lidí, který sis nevybrala ty, a je to město, které sis taky nevybrala. Česko je takové strašně staré, všechno je nalinkované, že si prostě jdeš na vysokou, pak si najdeš manžela, pak máš děti, najdeš si práci, a to je prostě tvůj život (...). Nikdo z lidí, co znám, nemá potřebu odjet z Česka a bydlet někde jinde, zatímco já nemám potřebu se vracet“ (R-K).*

Jen dvě z dívek již dříve získaly zkušenosti v oblasti péče o děti v jiné zemi a jedna vystudovala střední pedagogickou školu, u dalších dívek se však objevují zkušenosti jen v podobě rodinné či kamarádké výpomoci. Vyplývá z toho, že au-pair se může stát kdokoli, není třeba jakoukoli specializaci. Avšak většina dívek si myslí, že si s dětmi dokáží vytvořit dobrý vztah a rády se jim věnují, v opačném případě by se au-pair stát nechtěly. Překvapivé je, že negativní zkušenost s hostitelskou rodinou v Londýně nebo i jiné zemi neovlivnilo u dívek rozhodnutí stát se opět au-pair. Měly pocit, že když je jednou potkala smůla, podruhé už jako zkušenější au-pair vědí, na co si dát pozor. Byly doprovázeny nadějí v „lepší“ rodinu.

Zde jsme si přiblížili, co může vést dívku k rozhodnutí stát se au-pair. Dozajista nelze jednoznačně tvrdit, že u všech au-pair zasáhly všechny motivační faktory, avšak jedná se o ty základní, které vyplynuly na povrch u většiny dotazovaných. V následující kapitole budeme pokračovat s hledáním hostitelské rodiny a dalšími kroky, které jsou nezbytné před samotným příjezdem.

7.2. Způsob realizace a očekávání

V momentě, kdy se dívka rozhodne svůj pracovní pobyt realizovat, nabízí se několik možných způsobů, jak, a kde si hostitelskou rodinu hledat. V kapitole Vzorkování v Tabulce 1, jsou uvedeny způsoby, které au-pair ke své realizaci zvolily. Žádná ze sedmi participantek včetně mě neuskutečnila svůj pracovní pobyt v Londýně s pomocí agentury. Využití placených služeb agentury považují za zbytečné především z toho důvodu, že není třeba zařizovat vízum a komunikace je příliš zdlouhavá. Názory jsou dvojího typu, zaprvé dívky pohlížejí na agentury jako na jistotu, kterou volí především mladší dívky, které mají strach a jedou poprvé. Avšak u zkušenějších

au-pair, které vystřídalý již několik rodin nebo pobývají v Londýně delší dobu, je přístup odlišný. Z doslechu či vlastní zkušenosti považují agentury za zbytečné, protože často ani dívky v nesnázích nepomohou. Jak tvrdí au-pair A: „...četla jsem tolik případů i v těch skupinách na Facebooku, kam holky psaly, že agenturu mají, že mají nějaký problém v rodině, že je to špatná rodina, a že je vykopli ze dne na den na ulici, že už je nepotřebují... takových případů jsem četla stovky. Holky neměly kam jít a spoléhaly se na tu agenturu, že jim pomůže, a oni neudělali nic. Dali si pěkně na čas, než se k něčemu rozhoupali, a to už bylo většinou pozdě. To už měly ty holky zařízený něco samy za sebe“ (R-A).

Jako populární a jednoduchý způsob navázání kontaktu s hostitelskou rodinou se jeví specializované stránky zmíněné v teoretické části, inzertní a webové stránky, skupiny na sociálních sítích a fóra. Ve většině případů si sama hostitelská rodina hledá au-pair, avšak na sociálních sítích se můžeme často setkat s nabídkou práce zveřejněnou současnou au-pair rodinou, která za sebe hledá náhradu. Jakmile se au-pair s rodinou zkontaktuje, následuje domluva prostřednictvím mailů a videohovorů. Je velmi časté, že sama rodina nové potenciální au-pair předá kontakt na jejich současnou či bývalou au-pair, aby si spolu mohly promluvit o rodině a požadovaných povinnostech. Au-pair si rodiny samozřejmě vybírají především na základě povinností, finančního ohodnocení a například i počtu dětí, avšak jako hlavní faktor vždy rozhoduje sympatičnost a první dojem z rodiny po videohovoru. „...jako rodinka mi připadali hrozně hodní a sympatiční. Tak jsem si řekla, že jo, že bych třeba i ty tři děti zvládla, protože přece jenom praxi s dětmi mám, tak by to nemuselo být tak špatný. Navíc peníze taky nebyly nijak špatný, takže proč ne. Takže mě asi upoutalo, že byli hrozně sympatiční a milí...“ (R-A). Přestože jedna ze specializovaných webových stránek, kde se au-pair zaregistruje zdarma a rodiny platí poplatek, je mezi dívkami velice oblíbená, au-pair s bohatými zkušenostmi by ji znovu nevyužila. Ovlivňují ji právě její negativní zkušenosti. Vždy, když realizovala pobyt na dálku a nesetkala se s rodinou osobně, byla zklamána a pobyt končil nezdarem. Naopak u dalších dvou rodin, se kterými byl uskutečněn osobní pohovor, byla naprosto spokojená, neboť se setkala s celou rodinou osobně, a všímala si toho, jak se k ní děti chovají. V momentě, kdy je pobyt realizován jen prostřednictvím psaní emailů a hovorů přes Skype, existuje velké riziko, že rodina něco jen předstírá. Při konečném rozhodnutí výběru rodiny hrají hlavní roli pocity. Au-pair musí být rodina sympatická, působit seriózně a „slušně“,

a pokud byl uskutečněn osobní pohovor, musí se v rodině cítit vítaná a v bezpečí. Ve chvíli, kdy rodina nespĺňuje tyto požadavky, s velkou pravděpodobností dívka přehledně shodu se svými primárními požadavky (kapesné, počet dětí, povinnosti) a raději pokračuje s hledáním jiné rodiny.

7.2.1. Soubor očekávání

Před samotným příjezdem do hostitelské rodiny si dívka v průběhu zařizování pobytu a hledání hostitelské rodiny vytváří třeba i nevědomě určitou představu o svém pobytu. Nazvala bych to „soubor očekávání“. Tento soubor očekávání ovlivňují informace získané hned z několika zdrojů. Například informace, které zaslechne od kamarádek se zkušenostmi s au-pair nebo přečte na internetu, tedy v různých diskuzích či skupinách nejen na sociálních sítích, kde má možnost setkat se i s negativními ohlasy.

Rodiny se často přetvařují a vytváří o sobě obraz „ideální a pohodové“ rodiny, která svoji au-pair s radostí přivítá. Idealizují její roli v rodině a podávají klamavé, zavádějící či nedostatečné informace, jen aby dívku přesvědčili, že jsou ti praví. Nutno zmínit, že hledání nové au-pair je rizikové i pro rodinu, neboť i nová au-pair může klamat. Dívky se ocitají i v situacích, kdy samotná au-pair hledající za sebe náhradu lze či příkrášluje, většinou z důvodu urychlení průběhu hledání nové au-pair. *„Měla jsem kámošku, co brala 300 liber za týden, ale to nebyla au-pair, to byl otrok. Ona uklízela celý barák, a to hodně velký barák. Měla sice stanovené hodiny, ale nedbali na to. Měla být flexibilní au-pair, ale když jsem to viděla, jak se k ní chovali... Samozřejmě o tom mluvila jinak, když pak hledala náhradu, že je to úžasná rodina, děti jsou milé, žádný problém není“* (R-A). Přestože k tomu má au-pair vždy nějaký důvod, ostatními dívkami bývá po takovém jednání opovrhována. Ne vždy šlo ale o takovéto extrémní situace. Některé au-pair podávají jen mírně zkreslené informace například o míře povinností spojených s úklidem. Au-pair jsou si vědomy, že nehledě na množství jejich zkušeností, nevyhnou se riziku, že jim rodina či au-pair mohou před příjezdem v něčem lhát. Do jisté míry však absence zkušeností může přece jen ovlivnit průběh pobytu. Nezkušená au-pair si není jistá, jakou rodinu hledá, jaké povinnosti má au-pair správně vykonávat, co může, a co by neměla rodina požadovat apod. Z tohoto důvodu neví, jaké otázky hostitelské rodině při pohovorech pokládat, a právě neznalostí dívky může rodina využít. Všechny participantky potvrzují, že po první zkušenosti už ví, na co by si příště daly pozor, a čemu by se

snažily vyvarovat, avšak riziko lživých informací lze jen redukovat, ne zcela eliminovat. Na vytváření souboru očekávání při pohovorech na dálku může mít vliv i nedostatečná znalost cizího jazyka, kdy au-pair nemusí porozumět všemu, co hostitelská rodina říká. Jedná se však spíše o výjimky. Součástí souboru očekávání je i předem vytvořená představa o hostitelské rodině, a to na základě komunikace před příjezdem. Jak už je zmíněno výše, au-pair si rodinu vybírají především na základě sympatičnosti, která se nejintenzivněji projeví při videohovorech. Zdali jsou členové rodiny sympatičtí či nikoli zakládá dívka na prvním dojmu. Pokud však existuje riziko, že se rodina přetvařuje, i první dojem může být klamný a rodina nemusí ve skutečnosti fungovat tak „harmonicky“, jak se původně jeví.

Tato kapitola se věnovala procesu realizace pracovního pobytu au-pair, jejími možnostmi, vytvářením určitých představ, jak bude daný pobyt probíhat před příjezdem dívky do rodiny, a způsoby, na jejichž základě tyto očekávání vznikají. V následující kapitole budeme sledovat au-pair vstupující do hostitelské rodiny.

7.3. Vstup do rodiny a průběh pobytu

Dívka jako cizinec vstupuje do zcela nové rodiny s určitými představami a očekáváním a přináší si s sebou určité „naprogramování“ myslí svojí kulturou. Jaké představy si dívky tvoří, a v čem si odporují s reálnou situací? Tato kapitola je protipólem té předešlé, která se týkala realizace. Zde se snažím najít odpověď na otázku, proč dochází k rozporu mezi souborem očekávání a realitou po příjezdu au-pair do rodiny, v čem, popřípadě v jaké míře. Snad každá au-pair se někdy setkala v rodině s nějakým problémem, konfrontací či nedorozuměním, a při jejich řešení se může projevit, jaký postoj rodina k au-pair zastává. Jednotlivé podkapitoly přinášejí pohled na reálné povinnosti, se kterými se au-pair setkaly, nikoli na agenturou prezentované, dále i na veškerá rizika, se kterými se au-pair při této práci setkávají, na vztahy mezi členy domácnosti a subjektivně vnímané potřeby au-pair.

Soubor očekávání a představ au-pair se orientuje na povinnosti au-pair v rodině, kterým se věnuji níže. Dívky však věnovaly větší pozornost jiné oblasti. V souvislosti s očekáváním a představami hovořily spíše o individuálních očekáváních, například že budou cestovat, zvýší si úroveň jazyka, seznámí se s novými lidmi, stanou se nezávislými na rodičích apod., což nadále potvrzuje již zmíněné, že pracovní pozice au-pair je často primárně spojována s jednoduchou a přístupnou formou turismu a osobního rozvoje. Pro velkou část dívek se jedná o první zkušenost samostatného

vycestování do zahraničí a poprvé se nachází po delší dobu někde bez rodiny, proto to vnímají velice intenzivně a jako první velký krok v jejich životě.

7.3.1. Povinnosti

Au-pair je před vstupem do hostitelské rodiny obeznámena s povinnostmi, které by při své práci měla vykonávat. Informována je buď samotnou hostitelskou rodinou nebo jejich tehdejší au-pair. Na základě tohoto sdělení ví, co má očekávat, avšak reálná situace může být ihned po příjezdu jiná. Problémy se také mohou začít objevovat až po určité době. Přestože je dívka již zkušenou au-pair, ve chvíli „okouzlení“ novou sympatickou rodinou, nemá důvod o sdělení pochybovat. I zkušené au-pair mají v těchto chvílích pocit, že si konečně našly vhodnou rodinu a dozajista se vyvarují nepřijemnostem, které je potkaly v rodině předešlé. Nikdo ale nemůže s jistotou vědět, zda rodina či jejich současná au-pair mluví pravdu.

Konkrétní povinnosti au-pair se dle požadavků rodin liší, ale dívky jsou vždy předem alespoň částečně seznámeny s náplní své práce. Většina au-pair má na starosti své svěřence v ranních hodinách, kdy dívka nachystá snídani, dohlédne na vyčištění zubů, učesání vlasů, obléknutí a odvede děti do školy či školky. Může následovat úklid domácnosti, jež se výrazně liší u rodin židovských, kde je po dívkách požadován velký úklid každý den. Přestože rodinu navštěvuje paní na úklid, dívky někdy tráví denně v židovských rodinách uklízením více času než dohledem nad dětmi. Mají přesně daný úklidový rozpis a jeho splnění jim zabere většinu času, kdy jsou děti nepřítomny. Avšak problém nastává v době letních prázdnin, kdy dívky vzhledem k přítomnosti dětí po celý den nestíhají rozpis splnit. V odpoledních hodinách doprovází děti na kroužky či ze školy domů, přichystají jim svačinu nebo začnou vařit rychlé večere (polotovary, mražená jídla) a dětem se věnují, dokud se rodiče nevrátí z práce. Večer obstarají koupel dětí a jejich uložení ke spánku. Povinnosti au-pair jsou v každé rodině trochu odlišné, neboť někde zůstává matka v domácnosti a starost o děti si s au-pair „půlí“, jinde pracuje otec z domu. Stejně tak i pracovní doba některých rodičů bývá různá, proto mohou po dívce vyžadovat flexibilitu. Někdy je termín „au-pair“ mylně zaměňován s tzv. housekeeper, která se stará primárně o domácnost. Jedna z participantek si takovou pozici zvolila záměrně po negativních zkušenostech s dětmi v předešlé rodině. Vstupovala do rodiny s vědomím, že se bude starat především o chod domácnosti a úklid, avšak stále o sobě vypovídá jako o au-pair, neboť současně působí jako dohled nad starším chlapcem, který je již schopen se

o sebe postarat sám. Součástí povinností bývá i tzv. babysitting, tedy hlídání dětí většinou ve večerních hodinách, a to jednou až třikrát týdně.

Existují povinnosti domluvené, se kterými au-pair souhlasily již tím, že rodinu zvolily za svoji hostitelskou. K rozporu mezi očekávanými a reálnými povinnostmi ale může docházet i z důvodu nedostatečných či zavádějících informací podaných před příjezdem dívky, na které se především nezkušenou au-pair nenapadne zeptat. Jistou roli hraje i již zmíněná přetvářka nebo také kulturní prostředí, ze kterého dívka pochází. Avšak v průběhu pobytu se objevují i nové povinnosti, se kterými dívky ne vždy souhlasí, a také rozpory v těch dohodnutých. Jednou z nich je například péče o psa, za jehož venčení dívka někdy dostává příplatek, nebo se o něj stará dobrovolně. V obou případech je u au-pair znát, že tuto činnost vnímají spíše jako laskavost, neboť není součástí jejich povinností a nejsou k ní nabádány. Z tohoto důvodu se v nich probouzí slabší hněv vůči rodině v momentě, kdy je jim venčení či krmení až příliš často připomínáno. V au-pair to vzbuzuje pocit, že ji rodina považuje za neschopnou a nezodpovědnou a zvažuje, že se břemena navíc vzdá. To se však většinou nestane, neboť v au-pair převažují obavy, jak se k ní rodina zachová, jestliže venčení psa odmítne.

Nutno zmínit, že jakékoli komplikace může způsobit i samotná dívka, která si předem dostatečně nepromyslí, jestli se na pozici au-pair opravdu hodí, a zda je pro ni konkrétní rodina vhodná. Nicméně žádná z dotazovaných nekritizovala samu sebe a zmiňovala se spíše o negativech, za které vinily členy rodiny.

Přestože má au-pair určeny povinnosti, ne vždy se jimi striktně řídí. Především postupem času, kdy si zvykne na nové prostředí a opadne počáteční rozčarování, některé úkoly bez vědomí rodiny nevykonává tak pečlivě. Týká se to především úklidu. Po pár měsících se z něj stane stereotypní činnost (hlavně v rodinách, kde je vyžadován několikahodinový úklid každý den), dívky některé z úkolů vykonávají méně poctivě a považují za zbytečné dělat je dennodenně. Jejich pohled na onu činnost jako zbytečnou ovlivňuje i prostředí, v jakém vyrůstaly. V této chvíli nastává akulturační fáze, kdy se dívka již sžívá s novým prostředím a adaptuje se na nové podmínky. Například dívka z vesnického domku se statkem a s několika sourozenci potřebu přehnané čistoty v hostitelské rodině kritizovala. Jiná au-pair se vyjádřila takto: *„...já bych měla žehlit každý čtvrtek a pátek, když mi zbyde čas, což mi nikdy nezbyde. Dřív jsem se snažila dělat všechno tak rychle, abych stihla i žehlit, ale jelikož uklízečka*

většinu vyžehlí ve středu, a pak se tam válí třeba jen dvě trička, tak to nemá ani cenu zapínat. Takže já teďka už prakticky nežehlím. Stejně tak jako mám každý den drhnout záchody. To je zbytečný, takže já to nedělám. Jako když vidím, že je to nějak špinavý, tak to vezmu, ale abych to každý den drhla Savem, tak to ne. To ona taky neví...“ (R-A). Avšak u au-pair se objevují i činnosti, které vykonávat nemusí, ale chtějí, nebo cítí, že by měly. Zrušit si plány na úkor nečekaného babysittingu sice au-pair nepotěší, avšak je ochotna vykonat něco navíc, pokud se to neopakuje příliš často, rodina má pádný důvod a tento systém funguje na bázi reciprocity. To znamená, že když au-pair z dobroty srdce v něčem vypomůže své hostitelské rodině, očekává, že jí to rodina někdy oplatí či naopak. Reciprocita je často ve formě peněz, pokud se jedná o přesčasy, také pocitu, že až bude dívka potřebovat pomoc, může se na rodinu obrátit, nebo na základě pochvaly. „Proč bych neudělala něco navíc, když já pak s nimi třeba někam jedu. Šli jsme třeba běhat, a pak mě vzali na oběd. Já jsem jí (matce) chtěla dát peníze, ale ona že mi to zaplatí. Byl víkend, a to placená úplně nejsem. Když se ke mně ta rodina chová hezky, proč bych já nemohla udělat něco navíc“ (R-L). Avšak jestliže mezi oběma stranami nefunguje vztah recipročně, dívka se cítí (například při třetím pozdním příchodu rodičů z práce a nezaplacení přesčasu či jiného oplacení dívčiny ochoty) využívána a takový přístup rodičů se jí nelíbí, což se odráží i v jejím postoji k další případné výpomoci navíc. Většinou však opět v obavách, jak by rodina na její nesouhlas reagovala, nezakročí, nýbrž se z naštvanosti vypovídá kamarádkám.

„Mokrát jsem poděkovala M, že se mnou dnes jela na pohotovost. Běhala se mnou po ordinacích asi čtyři hodiny, zatímco jsem měla horečku a vůbec nevnímala. Říkám jí, že každá host mum by to pro svou au-pair neudělala a ona odpovídá, že si toho je vědoma, že sama byla au-pair, a zažila si své. Jednou jí prý ujel vlak, a když své host mum volala, že přijede později, ona jí odpověděla, že se už ani nemusí vracet, jen pro své věci. Vyvolává to ve mně pocit dlužníka.“ (záznam z terénního deníku 24. 6. 2017)

Au-pair mimo svoje povinnosti a vzájemnou výpomoc koná i z vlastní iniciativy. Dívky často dokážou děti nadchnout pro určité činnosti jako vyrábění či kreslení a rozvíjet tak jejich kreativitu. Hravou formou dokáží s malými dětmi procvičovat i písmena, čísla, psaní, čtení apod. Pokud ale dítě nemá zájem, nevydrží jej k činnosti podněcovat dlouho. Odměnou za iniciativu je pro dívku chvála ze strany rodičů, ale také chvilkové ulehčení od břemena v podobě starosti o dítě, pokud je au-pair

aktivní a schopná zorganizovat tzv. playdates. Tento termín označuje setkání dětí v určitý čas za účelem společného hraní. Je dosti pravděpodobné, že za motivací au-pair konat z vlastní iniciativy se vždy skrývá vidina odměny v různých podobách.

7.3.2. Přizpůsobivost

Au-pair vstupuje do cizí rodiny, kde po dobu několika měsíců pobývá a pracuje. Učí se žít v prostředí, které je pro ni cizí, současně se snaží vykonávat svoji práci a má obavy, jak se v různých situacích chovat. Soukromí a doba volna je zasazena do stejného prostředí jako práce a dívky mnohdy neví, nakolik tyto sféry rozlišovat. Taktéž hostitelská rodina si někdy není jistá, jak k au-pair přistupovat. Střetem více či méně odlišných kultur nastává zcela přirozeně jejich vzájemné ovlivňování, které probíhá dle fází akulturační křivky a současně vychází z přístupu jedince či skupiny k tomu, do jaké míry se snaží o zachování kulturní identity a udržení hranic vlastní skupiny. Měla by se více přizpůsobit au-pair či rodina, která ji mezi sebe přijímá? Do jaké míry je au-pair ochotna se přizpůsobit, a co má vliv na její schopnost adaptace? V této kapitole se věnuji tomu, jak ze subjektivního pohledu nahlíží au-pair na problém přizpůsobivosti v hostitelských rodinách.

Dívka přichází do hostitelské rodiny s určitými osvojenými vzorci myšlení, cítění a jednání, kterými se zabývám z pohledu Hofstedeho v teoretické části. V rodině se poté setkává se zvyky, kterým nerozumí, lidmi, které nezná, a režimem, na který není zvyklá, a v tomto důsledku po určitém čase zažívá akulturační stres. Zkušenější au-pair vnímají cokoli nového již méně intenzivně. Získané zkušenosti jim zvyšují schopnost přizpůsobit se, a přestože by se mohlo zdát, že dívka, která se rozhodne stát au-pair již poněkolkáté, neměla s předchozími rodinami žádné problémy, nemusí tomu tak být. Překvapivě i špatné zkušenosti působí jako jeden z motivačních faktorů k uskutečnění dalšího au-pair pobytu snad s nadějí, že tentokrát už se všemu špatnému dokážou vyhnout. Po vstupu do rodiny je dívka ihned zahlcena nejen svými pracovními povinnostmi, ale vzhledem k jejímu bydlení v domě i běžnými věcmi. Musí se vypořádávat s tím, že si nesmí nosit hrnek čaje do svého pokoje, umývat hlavu ve sprchovém koutě nebo nosit rozpuštěné vlasy. Některá pravidla považuje rodina za zcela běžná, ale pro au-pair může být jejich dodržování obtížné či nepříjemné. Není možné s jistotou tvrdit, v čem by se měla dívka přizpůsobit, a co již překračuje hranice, avšak aby nečinily své společné bydlení nepříjemným, měly by se obě strany vzdát toho, co může výrazně narušovat jejich harmonické soužití (např. hlasitý poslech

hudby). Největší změnou je velice často strava. Dívka má ze dne na den nejen vařit z neznámých surovin neznámá jídla, ale u spousty londýnských rodin se strava skládá z hotových, smažených a mražených jídel. Když dívky pochází z rodin, kde je běžné vařit kvalitní domácí jídlo, mají velký problém se přizpůsobit. Avšak významně záleží na přístupu hostitelské rodiny. Některé zpřístupní au-pair nákupní seznam, kam může doplnit suroviny, které postrádá. Nakonec ale většinou au-pair, která je nespokojená s jídelníčkem rodiny, připravuje jedno jídlo pro děti nebo celou rodinu a druhé pro sebe. Největší problém nastává, když není rodina ochotna alespoň částečně vyhovět stravovacím potřebám a návykům au-pair. Dívka tak omezuje svoji základní biologickou potřebu, kterou jí má rodina zajistit, jí méně a nerada nebo utrácí peníze za jídlo mimo domov. „*Něco měla matka jen pro sebe, a řekla mi, že na to nesmím šahat. Pak bylo jídlo pro děti, ale jakože co jsem vyloženě potřebovala já... já jsem vegetarián, takže spoustu zeleniny nebo tak, a to mi nebylo úplně dopřáváno. I když to je zásadní věc, protože rodina ti platí jídlem. Tak chápeš, ze začátku jsem tam tak nějak jedla, ale to byla taková nevyvážená strava pro mě, takže to nebylo OK*“ (R-K).

Na pracovní povinnosti si dívky během několika týdnů dokážou zvyknout a v rámci adaptace si je zautomatizovat, a s tím i režim, jež musí dodržovat, přestože s něčím třeba nesouhlasí. Neochotně ale dodržují pravidla či prosby rodiny, které jakýmkoli způsobem významněji ovlivňují jejich svobodu (stravování, oblékání, volný čas). Jedna z dotazovaných se o svém pobytu v židovské rodině vyjadřuje takto: „*Sem tam, když jsou někde pryč, třeba přes noc někde na výletě, tak to si v klidu udělám maso s nějakými smetanovými omáčkami, neřeším to, což bych asi měla, protože to je jejich nádobí, ale co neví, to jim neublíží. Hlavně já respektuji jejich kulturu, tak by tam měl být nějaký respekt zpátky*“ (R-A).

„*Celý den jsem se snažila vnímat, kdy je T napomínána, a co smí a nesmí, abych se k ní podle toho chovala i já. Snažím se navyknout na jejich způsob života a výchovy. Musím si zapamatovat i jejich způsob zavírání dveří, vypínání zásuvek (na zásuvkách mají takové malé vypínače), oplachování talířů, a především, co musím od zítřka každé ráno dělat. Je to vyčerpávající.*“ (záznam z terénního deníku 18. 6. 2017)

7.3.3. Rizika

Realizování au-pair pobytu i samotný jeho průběh doprovází velké množství rizikových faktorů, které mohou adaptaci dívky značně zkomplikovat, a zapříčinit tak u dívky prožití intenzivnějšího akulturačního stresu. Dívka odjíždí do rodiny,

kteřou nezná, a stejně tak hostitelská rodina o ní ví velmi málo informací. Celý průběh doprovází nejistota ze strany au-pair i rodiny a nikdy není možné zajistit stoprocentní bezpečnost a hladký průběh pobytu. Podstata rizik spočívá v jakémkoli rozporu mezi očekáváním nebo představami a reálnou situací. Zde se zabývám tím, kde dívky pocítují největší rizika, jak se s nimi vyrovnávají, a jak k nim přistupuje hostitelská rodina. Stát se au-pair je pro dívku vždy riskem.

I zkušenou a znalou au-pair mohou zas a znovu potkat nepříjemné situace, přestože je vzhledem ke svým zkušenostem neočekává. Potvrzuje to onu všudypřítomnost rizika, kterým je například i již zmíněná přetvářka či neschopnost přizpůsobení se. Zcela přirozenou součástí riskování jsou obavy a nejistota, kterou dívky začnou vnímat nejpozději během svého příjezdu. V momentě, kdy se vydávají na cestu a usedají do letadla, začne se projevovat nervozita. Velká část dívek letí letadlem poprvé a mají strach, že se neorientují na neznámém místě, a obavy, zdali si vybraly správnou rodinu. Vstup do rodiny a počátky pobytu v ní doprovází nejistota au-pair, ale současně i nadšení z toho, že jsou v Londýně. Dívka si udržuje odstup a není si jistá, jak se ke členům rodiny chovat, a co si může dovolit. Její pozice je totiž obtížně vymežitelná. Balancuje mezi vztahy přátelskými a pracovními, neboť si není jistá, jakou pozici v rodině zastává. Stejně pocity někdy prožívají i rodiče z hostitelské rodiny (především pokud je jejich zkušenost se zaměstnáváním au-pair nová). Podstatou tohoto problému je na jednu stranu nutnost ze dne na den fungovat jako au-pair a velmi rychle se vše naučit a zapamatovat, ale i fakt, že au-pair členy rodiny a jejich kulturu jednoduše nezná, a v tomto důsledku často vyvozuje chybné závěry. U dívek se zpočátku pobytu běžně objevuje pochybování o sobě samé, „Zvládnu to?“, „Dělám to správně?“, „Udělal jsem něco špatně?“, a protože nezná běžné chování a reagování členů rodiny, často z jejich náladovosti viní samu sebe. Přemýšlí, co dělá špatně, dokud je v průběhu několika týdnů nepozná více a nezjistí, že příčinou špatné nálady rodiče je například únava z celodenní práce. Vše funguje i z pohledu hostitelské rodiny, která je samozřejmě taktéž součástí střetu dvou odlišných kultur. Nejistota časem mizí, jak si au-pair zvyká na nový režim, vytváří si pracovní systém a zabydluje se v nové rodině. Avšak z velké části závisí na přístupu hostitelské rodiny, která může au-pair poskytnout velkou oporu během prvních pár dní v novém prostředí. Dívky oceňují, když jim rodina dá najevo svoji přívětivost, v takovém případě obavy mizí mnohem rychleji, například obejmutím se takzvaně prolomí ledy. Nejistota a obavy se

někdy projevují uvažováním nad změnou rodiny, avšak samy au-pair tohle chování považují za unáhlené, čas zde totiž hraje podstatnou roli. „...já jsem byla taková, ne skleslá, ale prostě bylo to zase nové místo, a ona (matka) za mnou přišla, že kdyby něco – přijď za mnou, my jsme strašně easy-going rodinka, kdybys něco potřebovala, řekni mi (...) – Vysvětlila mi, že kdyby byl náhodou problém, že mi všechno řekne, a kdybich potřebovala s něčím pomoci, tak ať přijdu“ (R-N).

„Usmažím palačinky a zjišťuju, že do těsta nejsou zvyklé dávat cukr, ale já ho tam dala. M se mi diví, že je děláme doma s cukrem. Vzbuzuje to ve mně pocit, že jsem udělala něco špatně, přitom jde o hloupost. (záznam z terénního deníku 28. 6. 2017)

Znepokojení, které může znepříjemňovat au-pair pobyt spočívá v otázce peněz. Nejednou se stává, že rodiče zapomenou au-pair zaplatit v domluvený den, a jako argument udávají, že jednoduše zapomněli (např. vybrat z bankomatu). Pro dívky je nepříjemné potýkat se se situacemi, kdy se musí rodině připomínat, že mají dostat zapláceno, a někdy se i obávají, že jim peníze rodina dát nechce, a to především pokud o své kapesné musí rodinu požádat již po několikáté. Stává se, že jim dokonce musí připomínat částku, kterou mají obdržet. Pokud se však s výplatou neopoždí pravidelně, au-pair tento problém nijak nezveličují. Jednou z obav, se kterou se au-pair může běžně setkat, je například oznámení něčeho nepříjemného rodině (rozbité věci, zranění, svůj dřívější odjezd). Především zpočátku pobytu si nemusí být vůbec jistá, jak budou jednotliví členové reagovat. Stejně jako v problematice pozdního placení se k rozhovoru většinou odhodlává několik dní až týdnů, než sebere odvahu. Reakce rodičů jsou různé. Pokud tím dívka rodinu nějak zklamala, je pochopitelné, že nebude nadšená, avšak počáteční rozčarování nemá dlouhého trvání. Řešením problémů a konfrontací se budu zabývat dále.

Vystupňované a přetrvávající obavy již způsobují dívce trápení. Zde už se dívka s obavami potýká až příliš často a jsou natolik závažné, že je nelze jednoduše přehlížet. Týkat se mohou opět peněz, pokud se au-pair musí připomínat neustále a vždy je obdrží se zpožděním, avšak také daleko závažnějších problémů. V kritických situacích se stává, že dívce není zpřístupněn dostatek jídla nebo strava, kterou vzhledem ke svým stravovacím návykům vyžaduje, přestože se jedná o základní složku potravy, jakou je kupříkladu zelenina. Jedna z participantek dokonce trpěla zdravotními problémy v důsledku tak zásadního netopení, že jí v koupelně zmrzly láhve

s kosmetikou. Pokud trápení dívek eskaluje do takovéto míry, nejen že jsou nespokojené, ale rodinu také brzy opouští.

Při vstupu do rodiny začne au-pair nacházet jisté nesrovnalosti mezi tím, co očekávala, nebo na čem se s rodinou domluvila před svým příjezdem, a reálnou situací. Některým rozporům jsem se věnovala již v předešlých kapitolách, zde však zmíním další. Pokud se jedná o výjimečnou situaci pracování přes čas, nemají dívky problém rodině vyhovět a ani nepožadují zaplacení odpracovaných hodin navíc, a to především pokud vztah mezi rodinou a au-pair funguje na bázi reciprocity. Problém však nastává ve chvíli, kdy se au-pair rodinou cítí využívaná, situace se opakuje častěji a rodina ji bere jako samozřejmost. „...měla jsem rána, a pak odpoledne od tří do večera. Domlouvali jsme se do 19:30 hodin, bylo to třeba do 21:30 hodin většinu času. Plus mi ještě většinou hodila tak na dvě až tři hodiny tu malou během dne, takže jsem měla nula volného času, což jako nebyla dohoda, a pak jsme se o tom i dohadovaly. Já jsem vyžadovala, aby prostě zaplatila ty extra hodiny, protože to přesahovalo třeba 50 h týdně...“ (R-K). Dívku mohou překvapit i její povinnosti, pokud například odjíždí do rodiny, kde má vykonávat „malý úklid“. Jde však o relativní pojem. Po příjezdu zjišťuje, že se věnuje více uklízení než trávení času s dětmi. Vzhledem k prostředí, v jakém vyrůstala doma v České republice, čekala, že se bude věnovat úklidu zhruba jednou týdně, ne však každý den. S nepříjemnými situacemi se au-pair může potýkat kdykoli během pobytu. V následujícím odstavci věnuji pozornost právě konfliktům mezi au-pair a hostitelskou rodinou.

Jeden z problémů, se kterým se může au-pair v rodině setkat, je postupné přidávání povinností. Pokud je jednou z povinností i úklid, časem se jej dívka naučí dělat rychleji, neboť si spoustu činností zautomatizuje. Několika dotazovaným au-pair bylo poté přidáváno více a více úkolů, které neměly v původní náplni práce. V průběhu letních prázdnin pak úklid nestíhaly, neboť se během dne musely starat o děti. Když se au-pair snažila situaci vysvětlit rodičům, její problém nechápali, neboť si nedokázali představit, jak ji může pár drobných činností natolik zaneprázdnit. Jelikož ve velké spoustě rodin s au-pair se rodiče vůbec nevěnují úklidu svého domu, pravděpodobně ani nemají představu, kolik času může takový úklid zabrat. Zdá se, že mají tendenci au-pair využívat, buď v naději, že nebude protestovat, nebo nejsou obeznámeni s jejími povinnostmi. Když se ale dívka nesouhlasně ozve, setká se s nepochopením. Některé hostitelské rodiny své au-pair postupem času začnou úkolovat činnostmi,

kteře ani zdaleka nespadají do au-pair povinností, např. přiřívání knoflíků, krmení psa... Nebo i přes popírání matky, že tomu tak není, dívka pere a žehlí prádlo celé rodiny, přestože jsou domluvené, že se bude starat jen o dětské oblečení. Právě zde můžeme sledovat vytváření tzv. pseudorodinných vztahů. Rodina si na au-pair již natolik zvykla, že ji považuje za člena rodiny, a nedbá tolik na dodržování podmínek. Au-pair má právo vyjádřit svůj nesouhlas, ale velký problém nastává v momentě, kdy není rodina ochotna situaci vyřešit a domluvit se na kompromisu. Jakmile rodina není ochotna au-pair vyslechnout a nebere její stížnost v potaz, dívka se cítí jako oběť využívání. Z tohoto důvodu rodinu nejspíš brzy opustí. To stejné platí, když rodina dívku využívá v jejím volném čase k dohledu nad dětmi. Au-pair to deprimuje, nemá chvíli k odpočinku a žádné soukromí, a cítí se jako otrok.

Další případ konfliktu se týká vztahu s dětmi, když au-pair nedokáže vycházet se svými svěřenci nebo oni s ní. Některé konflikty vznikají zpočátku, kdy dítě novou au-pair nezná a nechce s ní trávit čas. V takovém případě se situace postupem času lepší, jak si dítě na au-pair zvyká. Je ovšem problematické, pokud se opakují chvíle, kdy dítě odmítá poslouchat. Komunikace mezi au-pair a rodiči je opět základem. Pokud se dívka svěří, že ji dítě vůbec neposlouchá (např. mimo domov, kde hrozí i mnohá nebezpečí), v nejlepším případě si rodič promluví s dítětem a snaží se mu vysvětlit, v čem pochybilo. Demotivačně ale na au-pair působí, když se rodiče nestarají a označí špatné chování dětí k au-pair a vulgární i fyzické napadání za její problém. „*Ten malej kluk byl nejhorší, plival na všechny, na mě taky, stahoval mi kalhoty... Pak se rozhodli ti dva mladší, že po mně budou pořád házet věci, ale jako třeba hračky, který jsou těžký a fakt to bolí*“ (R-K). Au-pair není rodič, aby dítě vychovávala, proto je potřeba, aby primárně zasáhli rodiče. Na druhou stranu však nelze, aby u dětí neměla žádnou autoritu, neboť poté ji děti v důležitých chvílích neberou na vědomí. „*...mě zarazilo, když jsem četla pravidla pro au-pair, že nechcou, abych ty děti vychovávala, ale byla jejich kamarádka. To mi přijde jako nesmysl, protože jak ta au-pair nemá vychovávat ty děcka, když je s nima většinu času. Oni si myslí, že těm dětem pořizujou hračky, ať se děti zabaví, ale už si neuvědomujou, že jsi taky člověk a ty děti si s tebou nemůžou dělat, co chcou*“ (R-B).

„*Spousta sporů také měla původ v tom, že T chtěla být s M, a ne se mnou, což je pochopitelná, avšak pro mě bezvýchodná situace. T začne být protivná a cokoli řeknu*

je špatně. Vše pak obrátí proti mně, že jsem na ni zlá.“ (záznam z terénního deníku 1. 9. 2017)

Au-pair se setkávají s konfrontacemi, kterým je těžké zabránit. Při vstupu do rodiny jednotlivé členy neznají, tudíž nemohou vědět, že matka například vyžaduje být ihned obeznámena s každým sebemenším problémem. Jedné z au-pair bylo vytčeno, že jí nesdělila informaci ještě před jejím příchodem domů, což dívka nechápala, neboť se jednalo o maličkost, se kterou si zvládla poradit sama. Avšak atmosféra, kterou matka pokáráním vyvolala, vzbuzovala v dívce pocit, že si bude muset jít sbalit kufry. Jakmile ale au-pair po čase zjistila, co musí striktně podle paní domu dodržovat, přizpůsobila se jejím přáním, a situace se již neopakovala. Konflikty mohou být horší, pokud problém zasahuje do osobní roviny. Když si au-pair kupříkladu s otcem vytvoří silný přátelský vztah a manželka poté na dívku žárlí, snaží se jí podrážet nohy a všemožnými způsoby znemožnit. Mimo konfrontace dojde i na nedorozumění, která v au-pair nevyvolávají takové emoce jako konflikty, avšak značně ji znejišťují. Většinou se týkají drobných věcí, špatné domluvy nebo pochopení, a jak rychle k nim dojde, stejně rychle na ně hostitelská rodina i zapomene. I zde však dívka potřebuje ze strany rodiny oporu nebo přinejmenším ujištění, že nic strašného neprovedla, neboť když je vržena do cizího prostředí, pochybuje o všem.

Přestože se zde věnuji převážně konfliktům, neshodám a negativům obecně, ke kterým se au-pair vyjadřují nejraději a také nejčastěji a mají významný vliv na akulturaci v rodině, ve většině případů není situace tak kritická. Některé rodiny mají vytvořený přesný rozvrh povinností au-pair, který je třeba dodržovat. Přestože zpočátku je to pro dívku obtížné, chybje a je napomínána, časem si zvykne a problémy mizí. Pokud však vztah nefunguje na základě vzájemné komunikace a domluvy mezi rodiči a au-pair, konflikty bývají vážnějšího rázu. V rodinách, které nedodržují předem domluvené podmínky jsou problémy častější a ani komunikace zde nefunguje. Vztahy se detailněji zabývám v nadcházející kapitole.

7.4. Vztahy

V předchozí kapitole jsem již zmínila, jak nesmírně důležitá je komunikace mezi au-pair a hostitelskou rodinou. Úspěch vzájemného soužití spočívá v domluvě mezi sebou. Pokud je rodina ochotna dívku vyslechnout a snaží se jí vyjít vstříc, au-pair se tolik neobává sdělovat rodině nepříjemné informace. Poté nemá sebemenší problém, když rodině vyhoví v jiné situaci naopak zase ona. Tento vzájemný vztah nefunguje,

když jedna ze stran dohodu poruší. Druhou stranu poté demotivuje pomyslením, že se zavazuje k něčemu nejistému. Na chvíli se však vrátím zpět ke vstupu au-pair do hostitelské rodiny a jejímu získání důvěry rodičů.

Pozice au-pair je naprosto specifická tím, že rodina nejen zaměstná cizího člověka, ale především jej nechá bydlet ve svém domě, čímž dochází i k intenzivnějšímu střetu odlišných kultur. Napadat nás mohou otázky, jak může rodina cizímu člověku věřit, a dokonce mu svěřit své děti? Samy au-pair příliš nerozumějí tomu, jak mohou rodiče připustit, že děti svěří au-pair například ihned druhý den po jejím příjezdu. Nejen, že to vytváří stresovou situaci pro au-pair, která se musí rychle aklimatizovat v novém prostředí, aby byla schopná práce, ale protože je cizím člověkem, existuje i riziko, že se dívka nedokáže o děti správně postarat, nebo nemusí být tak čestná a upřímná, jak se rodina domnívá. Při výběru au-pair se snaží hostitelská rodina zjistit, zdali je pro ně ta správná, avšak po jejím příjezdu jí většinou nemá strach svěřit své děti. Menší nervozita je patrná u rodin, u nichž se jedná o první au-pair. Protože au-pair velice často zaměstnávají rodiny, jejichž rodiče se potřebují věnovat práci na úkor péče o děti, pravděpodobně nemají na výběr a musí běžně místo delšího zaškolování au-pair chodit do práce. Taktéž pokud rodina zaměstnává již několikátou au-pair, nejistota vůči nové dívce je menší. Jedna z au-pair se k důvěře, kterou k ní měla matka v hostitelské rodině vyjadřuje takto: „...*ta mi naprosto věřila, a pak mi třeba dávala několik set liber, abych je odnesla do banky na její účet, a to je fakt hodně peněz. Když o tom s někým mluvila, tak jí říkali – ty seš úplnej magor, proč jí to dáváš, vždyť to ukradne. – Ona odpovídala, že když mi věří se svýma dětma, tak mi přece může svěřit i peníze*“ (R-K).

I vztah k au-pair se liší vzhledem k tomu, zda je v rodině au-pair první či několikátou. Pokud nemá rodina zkušenost s jinou au-pair, často si není jistá, jak k ní přistupovat, takže nervozita může být znát na obou stranách. Podle výpovědí se ale rodiče většinou chovají k dívkám od počátku pořád stejně a nejistota dívek v novém prostředí klesá přímo úměrně s vycítěním přívětivosti ze strany rodiny. S rodiči si au-pair může vytvořit silný přátelský vztah, který se již vůbec nepodobá vztahu mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem. „... *my s tou mamkou jsme si fakt sedly. My spolu vycházíme jako nejlepší kámošky, děláme movie night, chodíme na oběd, jako párkrát jsem za ní přijela třeba do práce. Nebo včera jsme si sedly u televize a objednaly si pizzu*“ (R-D). Vztahy ale mohou skřípat i bez jakýchkoli problémů. Dívka si například s matkou jednoduše „nesedne“, nemají společné téma konverzace, nerozumí si a jejich

vzájemná přítomnost je nepříjemná. Matka se o au-pair nezajímá a dívka se od rodiny separuje. Přestože mohou mít dívky s rodinou silný vztah a trávit společné večery u televize (tzn. v době volna au-pair) nebo chodit společně o víkendech na výlety, dívka většinou netouží nijak zvlášť po integraci nebo asimilaci do rodiny. Odmítne účast na některých společných akcích nejen z důvodu vidiny odpočinku, ale do jisté míry nemá zájem vytvářet „rodinné vztahy“, protože svůj pobyt vnímá jako dočasný. Možná se cítí, jako by zrazovala svoji pravou rodinu a nahrazovala ji novou. Přátelských vztahů se svojí hostitelskou rodinou si cení, avšak současně potřebuje určitý osobní prostor.

Když shrnu, s jakým přístupem hostitelské rodiny k au-pair je dívka spokojená, podstatou je dozajista již zmíněná komunikace a možnost domluvy. Vážnější problémy nevzniknou, když vztah funguje recipročně a vzájemně si dokážou vyjít vstříc. Liší se to od běžného vztahu zaměstnance a zaměstnavatele právě proto, že spolu obě strany sdílí společné bydlení. Současně se au-pair potřebuje cítit vítaná, v bezpečí, podporovaná, a že svou práci dělá dobře. Ocení i malou pochvalu či poděkování a důležitý je pocit, že se o ni rodina zajímá a není pro ně jen další „holka na hlídání“, která za chvíli rodinu opět opustí. *„Všechno je to o tý mámě v tý rodině. Když tě podrží ona, když ti sama řekne, když ti i babička sama řekne, že se chová tak a tak, tak si řekneš, že to asi není moje chyba“* (R-L). Většina rodin tohle aspoň z velké části splňuje, a pokud ne, au-pair se distancuje a v domě hostitelské rodiny se necítí vítaná. Ztěžovat pozici au-pair v rodině může přístup rodičů, kterým nerespektují její autoritu, což nadále komplikuje její vztah s dětmi. *„Já říkám, že je napuštěná vana, jde se mýt. A ona že nechce, že se chce ještě pět minut koukat na televizi. Já říkám, že se jde teď koupat, protože pak bude studená voda. Ona začne rvát, přijde mamka, a ještě jí dovolí deset minut se dívat. Ale párkrát se stalo, že ona šla někam pryč, a já jsem byla s těma děckama sama. Říkám, jdeme se koupat, a ona že nejde. Tak říkám, no jdeme, mě to nezajímá, prostě jdeme. Já jsem tu televizi vypla a říkám "a jdeme, prostě teď mě budeš poslouchat". Ať už se jí to líbilo, nelíbilo, prostě musela to udělat“* (R-KL). Jakmile dítě nerespektuje au-pair a neposlouchá ji, může nastat spousta komplikací a například být ohroženo i zdraví dítěte. Dle rozhovorů s participantkami vychází najevo, že někteří rodiče si tohle riziko neuvědomují. Dětem ustupují a tím podkopávají autoritu au-pair s vědomím, že dělají pro dítě to nejlepší. Nejspíš mu ústupky vynahrazují čas, který s dítětem nemohou trávit. Zpravidla však

platí, že pokud funguje vztah mezi au-pair a rodinou na bázi komunikace a společné domluvy, současně se snaží její autoritu respektovat a neustupují dětem v situacích, kdy jim au-pair něco zakáže či nařídí. „*Já autoritu mám, musí mě poslouchat. I rodiče jí to každý den připomínají, že vyloženě tatku, mamku a mě musí poslouchat. Když není tatka s mamkou doma, tak já jsem ten boss a ona to ví, nesmí si nic dovolit. Když já řeknu ne, tak je to prostě ne*“ (R-D).

Aby si au-pair autoritu upevnila, v určitých situacích se snaží určovat pravidla ona sama, a to především pokud ji děti neposlouchají a ignorují. Pokud se jí podaří naučit dětem neustupovat a stát si za svým, děti zjistí, že nemá cenu odporovat a udělají, co se po nich požaduje. Au-pair však především zpočátku svého pobytu může mít obavy, že překračuje hranice svých pravomocí a bude si za své jednání nést následky. „*... já jsem si myslela, že si bude další den stěžovat té mamce. Nevím, jestli jí to řekla, ale nikdo mi nic neříkal. Jak tam není ta mamka, tak se snažím, aby se tak nějak dali do kupy, protože já nebudu skákat, jak ty děcka budou pískat. Protože, jestli to funguje u nich doma, tak na mě to fungovat nebude. Nejsem tam od toho, aby mi ty děcka skákaly po hlavě*“ (R-KL). Au-pair většinou nenechá dítě určovat pravidla a pomocí různých ultimát se snaží dětem naznačit, že „šéfem“ tu bude ona. Stále se však obává, že se její jednání nebude rodičům zamlouvat, neboť každý rodič se řídí dle určitých výchovných stylů. V momentě, kdy se je au-pair snaží změnit, může nastat problém. Většina rodičů si ale uvědomuje, že každá au-pair si zavede určitý systém a nijak zásadně ji neomezují. Stále však platí, že pokud dítě nijak neusměřňuje rodiče a nejdou dětem příkladem, au-pair je bezmocná a nemá šanci si získat od dětí respekt. Totéž, pokud nejsou rodiče pro své děti příkladem. „*... ty děcka koukají na televizi a ona (matka) mi řekne, ať je vytáhnu do zahrady, a jde se koukat na telku nebo je na mobilu. Jakej oni mají mít pak ten příklad, když ona jim řekne, že se nemají koukat na televizi, aby šly ven, ale sama se pak dívá. Proč by oni měly jít ven, když ona nemusí?*“ (R-A). Mimo nerespektování autority se au-pair setkávají s nerespektováním jejich návyků. Kupříkladu židovské rodiny, které mají rozdělené nádoby na mléčné a masné výrobky, zakazují au-pair vařit a požívat jídla takto kombinovaná, což dívce nepřipadá v pořádku. Za těchto okolností je nucena do jisté míry rodině lhát a konat tak za jejich zády. Veškeré problémy au-pair ztěžují či dokonce znemožňují adaptaci v hostitelské rodině.

V této kapitole jsem se věnovala vztahům mezi au-pair a hostitelskou rodinou,

přístupem rodičů k au-pair a ovlivňováním její autority. Dále následuje kapitola, jež se zaměřuje na pocity au-pair v rodině, a co by mělo být splněno, aby o sobě dívka mohla tvrdit, že je spokojenou au-pair.

7.5. Potřeby au-pair a její spokojenost

Každá au-pair má jisté meze, při jejichž překročení se pro ni stává pobyt v hostitelské rodině nesnesitelným. Ať už se ony hranice týkají vztahů a konfliktů s hostitelskou rodinou, pocitu bezpečí, stesku po rodině a dalších nepříjemností, při přesažení snesitelného limitu se rozhodne rodinu buď opustit, nebo v ní zůstává velmi nespokojená. V této kapitole se věnuji tomu, co je pro samotnou au-pair při jejím pobytu v rodině důležité, co je podstatou její spokojenosti, ale taktéž co může její adaptaci ztížit či podpořit. Nutno podotknout, že přizpůsobená au-pair ještě nutně neznamená, že bude i spokojená. Co tedy spočívá v tom, že tzv. stálý stav myslí dle akulturační křivky nebude negativní?

Zpočátku se u dívek podle první fáze akulturační křivky objeví nadšení z nového místa. Jsou šťastné, že jsou v Londýně, a pokud je nepotká nějaký zásadní problém hned z počátku, tato fáze trvá několik týdnů. Postupem času na ně dolehne stesk po domově, rodině a přátelích, a to především pokud si v Londýně do té doby nenajdou někoho, s kým by si mohly promluvit a svěřit se mu, a současně i neporozumění s kulturou své hostitelské rodiny. Dívky, které jsou poprvé v životě na delší dobu odloučeny od rodiny, prožívají stesk mnohem intenzivněji, a naopak zcestovalejší jsou schopnější se s ním lépe vypořádat. Au-pair, kterým se podaří za poměrně krátkou dobu najít nové přátele a s rodinou si jednoduše rozumí, nijak nostalgicky nad domovem nepřemýšlí, z čehož vyplývá, že právě přístup rodiny k au-pair může hrát zásadní roli v psychologické akulturaci dívky. Již tolikrát zmíněná ochota pomoci, přívětivost, vstřícnost, chvála a podpora ze strany rodiny může au-pair nesmírně napomoci k její spokojenosti. „*Pak se mi líbí, že každý večer, když přijdou, tak mi děkují za ten den a ptají se mě, jak jsem se měla. Ne jenom co jsem dělala s E (dítě), ale já, jaký jsem měla den, i když jsem ji nehlídala. Když mi na Vánoce dávali dárky, tak měli proslov, jak jsou se mnou spokojení. Při každé příležitosti mně řeknou, jak jsou se mnou spokojení. Nebo když je u nich návštěva, tak i ta návštěva vždycky říká, že o mně slyšela tolik pěkných věcí. Už jenom v tomto se cítím mnohem líp*“ (R-D). Rodina, která se snaží se svojí au-pair komunikovat, je dobrým základem pro spokojenost au-pair. Obě strany naleznou společná témata rozhovoru, v jejich přítomnosti není „dusno“ a trapné

ticho a společné vztahy se rozvíjí více do přátelské úrovně, čímž nezůstávají jen na té pracovní. Jakmile se ale rodina chová odměřeně, au-pair tráví čas v jejich přítomnosti nerada, má problém se uvolnit a mimo pracovní dobu raději volí útěk v podobě odchodu do svého pokoje nebo pryč z domu. Stejně tak přispívá ke spokojenosti au-pair vyjádření rodiny k dobře odvedené práci a poděkování. Dívka se tím nejen ujistí, že svou práci vykonala správně, ale taktéž to rozvíjí jejich přátelský vztah. Z výše zmíněného vyplývá, že úspěch svého pracovního pobytu v hostitelské rodině z pohledu au-pair spočívá právě v tom, že by vztah mezi dívkou a rodinou neměl setrvat jen na rezervované pracovní úrovni. Právě tohle je pro au-pair typické a liší se od jiných pracovních pozic, a to z toho důvodu, že pracovník bydlí uvnitř rodiny, a do určité míry tak odhaluje soukromí svých zaměstnavatelů. Mimo fungující vztahy mezi au-pair a rodiči dívku uspokojí i vyjádření náklonosti ze strany dítěte, a to především ve chvílích, kdy pochybuje, zdali svoji práci zvládá správně. „*Kolikrát za mnou přijde (dítě) a z ničeho nic mi řekne "miluju tě". Krásný prostě. Já jsem třeba říkala, že mám chuť na palačinky, tak se ptám, jestli chce, a on: I love you, I love you, I love pancakes!*“ (R-N). Dítě je někdy rozmrzelé, neposlouchá a au-pair jej jednoduše nezvládá, avšak právě takováto vyjádření ji od dítěte velmi potěší.

Aby se au-pair cítila v bezpečí, potřebuje mít v domě místo, které bude v případě potřeby využívat jako své útočiště, a tím je její pokoj. Pokoj au-pair je většinou jejím jediným osobním místem, kam rodiče i děti vcházejí jen s jejím dovolením. Uvnitř něj se nemusí na nikoho ohlížet nebo se čehokoli obávat. Když chce mít chvíli klid, odpočinout si, zavolat rodině, vždy se tak děje v jejím pokoji. Au-pair považuje soukromí za zcela primární potřebu, díky které se v rodině může cítit bezpečně.

„*M dodržuje moje volno, a když ho mám mít, nenarušuje mé soukromí. Dává mi najevo, že nemusím být s nimi, když nechci, a zdůrazňuje to i T. Takový přístup mi vyhovuje a myslím, že je i nezbytný pro to, aby se au-pair v rodině cítila příjemně, a pocítovala, že má nějaké soukromí.*“ (záznam z terénního deníku 20. 7. 2017)

Přestože jsem zde zmiňovala spoustu více či méně závažných problémů, kterými si au-pair během svého pobytu v rodině musely projít, všechny se ke svým současným londýnským hostitelským rodinám v závěru vyjadřovaly pozitivně (k většině kritických případů se dívky vyjadřovaly zpětně, jednalo se tedy o rodiny, ve kterých dívky již nebydlí). I když s rodinou měly či mají nějaké konflikty, stále o sobě tvrdí, že jsou spokojené. Důvod vnímám ve faktu, že au-pair není jen o získání pracovních

zkušeností, nýbrž i o určitém „seberozvoji“. Dívka si v první řadě zlepšila úroveň angličtiny a nemá strach komunikovat. *„Já jsem byla strašně introvertní člověk, který se bál jít do obchodu na něco zeptat, "panebože mluvit s někým, ne!". Takže já jsem od toho moc neočekávala (...), ale jak jsem tady chvíli, tak se mi trochu už změnila osobnost, jsem taková otevřenější...“* (R-K). Významnou součástí práce au-pair je osamostatnění se, a to především proto, že velká spousta dívek odjíždí ihned po absolvování střední školy. Přirovnala bych to k novodobému označení „jít do světa“. Au-pair získá nejen pracovní zkušenosti, ale musí se o sebe sama i postarat, ve vypjatých situacích poznává samu sebe a je nucena se spoléhat jen na sebe.

8. Shrnutí výsledků výzkumu

Jaký je tedy průběh adaptačního procesu u českých au-pair v Londýně? Ačkoli se otázka nezdá nijak složitá, odpověď na ni není v důsledku spousty působících vlivů zdaleka jednoduchá. Při střetu dvou odlišných kultur, au-pair a hostitelské rodiny, dochází k jejich vzájemnému ovlivňování. Výzkum jsem však vzhledem k rozhovorům s au-pair zaměřila především na jejich pohled.

Z uskutečněných rozhovorů a zúčastněného pozorování vyplývá na povrch, že průběh ovlivňuje hned několik důležitých faktorů. Nejpodstatnějším je postoj hostitelské rodiny k au-pair. Svým přístupem dokáže rodina ovlivnit, zdali bude výsledkem akulturačního procesu dívčina spokojenost či nikoli. Mimo jiné má vliv i na zvolení její akulturační strategie, jestli se bude dívka rodině například stranit, nebo bude ochotna překračovat hranice své kultury. Dívka vstupuje do odlišného kulturního i sociálního prostředí a velmi vnímá, jak se k ní rodina chová. V nejlepším případě je vztah mezi au-pair a hostitelskou rodinou založen na vzájemné komunikaci, domluvě, reciprocitě, popřípadě i na chvále a vstřícnosti. Tímto přístupem dokáže rodina zmírnit dívčin akulturační stres, a zajistit tak hladší průběh pobytu. Pro dívku je totiž nesmírně důležité, aby jí rodina poskytla pocit jistoty a bezpečí. Pokud vztah nefunguje na bázi reciprocity a komunikace, nejen že se pomyslná akulturační křivka ve fázi kulturního šoku prohlubuje, ale i vznik mnohých konfliktů a nedorozumění je pravděpodobnější. Dívčin pobyt je znepríjemňován jejím pocitem, že je zneužívána, a bez funkční komunikace žije neustále v nejistotě, což vede k jejímu distancování se od rodiny. Tento „poloformální“ vztah, kdy zaměstnanec společně se zaměstnavatelem žijí pod jednou střechou, nemůže především bez komunikace fungovat. Dívka vyžaduje, aby hostitelská rodina uznávala její autoritu ve vztahu k dětem, neboť její uzemňování může výrazně negativně působit právě na respektování její osoby dětmi.

Přestože vznik konfliktů různého rázu je významně podmíněn nekomunikováním rodiny s jejich au-pair, nelze se jim vyvarovat. Dalším negativním faktorem je kulturní odlišnost mezi dívkou a hostitelskou rodinou. Au-pair i rodina jsou v procesu akulturace vzájemně ovlivňování, některé kulturní prvky mizí a jiné se objevují. Au-pair vnímají samy sebe jako jedince, kteří se musí přizpůsobit, a pokud toho nejsou schopny, ztěžují tím svoji adaptaci. Problém nastává i ve chvíli, kdy au-pair zažívá šok bezprostředně po příchodu do rodiny v důsledku rodinou nedodržených domluvených podmínek. Ty se mohou týkat např. pracovní doby, povinností, kapesného aj.

Jestliže rodina předem dívku takto zklame, sama bude neochotná vycházet jí vstříc. Přestože au-pair ocení přátelské pracovní prostředí, většinou nemá zájem o přehnané přátelské vztahy. Přece jen pro rodinu pracuje a zachovává si určitý odstup, a jestliže ji rodina učiní svým členem, status zaměstnance mizí a ve velké spoustě případů začne rodina jejích služeb třeba i nevědomě využívat.

Pokud bych se vrátila k první fázi, kterou je samotná realizace pracovního pobytu před příjezdem, dívky nacházejí svoji motivaci k jeho uskutečnění právě v cestování, zlepšování jazyka a finanční nenáročnosti. Pobyt v Londýně si raději zajistí samy, bez použití agentury a hostitelskou rodinu si volí primárně na základě prvního dojmu. Nezkušené au-pair odjíždějí s idealizovanou představou, že budou součástí rodiny, přestože se jim během pobytu, když se tak stane, takové postavení přičí. Při příjezdu au-pair do cílové destinace nastává dle akulturační křivky fáze nadšení z nového místa, pokud ale domluvené podmínky zásadně neodpovídají reálné situaci, urychlí se přesun z této fáze ke kulturnímu šoku. Jeho projevy jsou především psychické (nejistota, obavy, sklíčenost, stesk...), ale i fyzické, například v důsledku změny stravy. Rozhovory odhalily, že pokud dívka nezažívá časté a závažné konflikty se svojí hostitelskou rodinou, akulturace u ní nastává rychleji a s tím i stálý stav mysli, který však nemusí být vždy kladný.

Závěr

Tato práce si kladla za cíl popsat průběh adaptačního procesu českých au-pair v Londýně, porozumět mu a odhalit faktory, jež ho ovlivňují. Zásadní je akulturační proces popsaný v teoretické části, ze kterého vycházím i v části praktické, a snažím se jej aplikovat na realizovaný výzkum. Podstatný je z důvodu střetu odlišných kultur au-pair a hostitelské rodiny, načež tento fakt výrazně ovlivňuje adaptaci au-pair, a to po stránce duševní i fyzické.

V práci se ukázalo, že zásadním tématem adaptačního procesu z hlediska au-pair je postoj členů hostitelské rodiny k dívce. Velmi záleží, na jakém základě jejich vztahy fungují. Protože au-pair žije ve společné domácnosti se svojí hostitelskou rodinou, problematická se jeví tendence vytváření fiktivních příbuzenských vztahů, jejichž intenzivnější budování ze strany rodiny může dívku znejišťovat, a vytvářet v ní tak pocit, že je jejím „otrokem“. Pokud však vztah funguje oboustranně na základě reciprocity, au-pair se necítí využívaná, a naopak s vidinou toho, že se jí rodina v budoucnu odvděčí, jí vychází vstříc, přestože jedná nad rámec svých povinností. Z toho vyplývá, že au-pair nelze udržovat jen ve sféře vztahů pracovních, nýbrž je potřeba, aby se udržoval určitý balanc mezi formálními pracovními a neformálními vztahy, aby au pair i rodina fungovali jako členové domácnosti a vzájemně si vytvářeli příjemné prostředí, pocit bezpečí a přívětivosti, a aby se neřídili jen striktně domluvenými pravidly a povinnostmi.

Na vztahové úrovni au-pair vyžaduje podporu své autority, která jí napomůže získat respekt od dětí. Vztah dívky s dětmi hraje velkou roli v procesu adaptace, jelikož pokud ji alespoň částečně nerespektují, au-pair pochybuje o sobě samé, zdali dělá svoji práci správně, a zvažuje svůj odchod. Pokud rodiče před dětmi neprezentují au-pair jako autoritu, sama si ji u dětí nevybuduje. Avšak schopnost adaptace ovlivňuje i spousta jiných faktorů. Kupříkladu s jakým očekáváním dívka do rodiny vstupuje, za jakým záměrem odjíždí, a zdali se její očekávání shoduje s realitou. Rozpor mezi tím, co si od práce jako au-pair slibuje, a na čem se domluví s hostitelskou rodinou, může zapříčinit problémy na úrovni vztahů, a s tím i související akulturační stres. Mimo jiné i její zklamání ze zvolené hostitelské rodiny v důsledku podání klamavých informací před příjezdem au-pair. Tyto zmíněné faktory ovlivňují adaptaci au-pair v hostitelské rodině nejvýrazněji a mají vliv i na intenzitu jednotlivých fází dle akulturační křivky.

Dle mého názoru bylo cíle dosaženo, avšak stále se nabízí spousta výzkumných okruhů, které vyžadují podrobnější studie delšího rozsahu. V této práci jsem se zaměřila na perspektivu au-pair. Protože takových výzkumů je spousta, považuji za vhodné věnovat se empirickému výzkumu au-pair naopak z pohledu hostitelské rodiny. Takový výzkum může odhalit zcela jiná, avšak nesmírně podstatná témata.

Literatura a zdroje

ADAMSON, Elizabeth. *Nannies, Migration and Early Childhood Education and Care: An international comparison of in-home childcare policy and practice*. 1st ed. Great Britain: Policy Press at the University of Bristol, 2017. ISBN 978-1-4473-3014-1.

Au pair contract and invitation letter. In: *AuPairWorld: we connect we care* [online]. Germany [cit. 2018-02-03]. Dostupné z: https://www.aupairworld.com/en/au_pair/au_pair_contract

Au Pair Evropa a USA. In: *Student Agency: Pracovní a au-pair pobyty* [online]. Brno [cit. 2018-02-03]. Dostupné z: <https://www.pracovnipobyty.cz/au-pair/>

Au Pair responsibilities & duties during the stay. In: *AuPair.com* [online]. [cit. 2018-02-03]. Dostupné z: <https://www.aupair.com/en/p-duties.php>

Au Pair Velká Británie. In: *Coolagent: Vaše cesta do světa* [online]. [cit. 2018-02-03]. Dostupné z: <https://www.coolagent.cz/au-pair/velka-britanie/>

AuPair.com [online]. 1999 [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <https://www.aupair.com/>

AuPairWorld: we connect we care [online]. Germany: ©1999-2017 [cit. 2018-02-24]. Dostupné z: <https://www.aupairworld.com/en>

BARNARD, Alan a Jonathan SPENCER, ed. *Encyclopedia of social and cultural anthropology*. London: Routledge, c2004, 658 s. ISBN 0415285585.

BENNETT, Milton J. Becoming Interculturally Competent. In: *IDR Institute: Intercultural Development Research* [online]. USA, 2004 [cit. 2018-02-21]. Dostupné z: http://www.idrinstitute.org/allegati/IDRI_t_Pubblicazioni/1/FILE_Documento.pdf

BERRY, John W. Immigration, Acculturation, and Adaptation. *Applied Psychology* [online]. 1997, 46(1), 5-34 [cit. 2018-02-05]. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1464-0597.1997.tb01087.x>

BERRY, John W. et al. *Cross-cultural psychology research and applications* [online]. 2nd ed. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2002 [cit. 2018-02-10]. ISBN 978-051-1077-616. Dostupné z: https://tsu.ge/data/file_db/faculty_psychology/Cross-Cultural%20Psychology.pdf

BROUČEK, Stanislav a et al. Základní pojmy etnické teorie. *Český lid* [online]. Praha: Academia, 1991, 78(4), 237-257 [cit. 2018-02-10]. Dostupné z: <http://biblio.hiu.cas.cz/documents/4633?locale=cs>

BÚRIKOVÁ, Zuzana a MILLER, Daniel. *Au-pair*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) ve spolupráci s Českou asociací pro sociální antropologii (CASA), 2013. ISBN 978-80-7419-151-0.

BÚRIKOVÁ, Zuzana. Prečo majú britské matky au pair a čo sa na tom slovenským au pair nepáči. *Slovenský národopis* [online]. Bratislava: Slovak Academic Press, 2006, 54(3), 341-356 [cit. 2017-12-20]. ISSN 1335-1303. Dostupné z: <http://www.uet.sav.sk/?q=sk/slovensky-narodopis-20063>

BÚRIKOVÁ, Zuzana. The Embarrassment of Co-Presence: Au Pairs and their Rooms. *Home Cultures* [online]. 2006, 3(2), 99-122 [cit. 2018-02-25]. ISSN 1740-6315. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.2752/174063106778053228>

COX, Rosie a Rekha NARULA. Playing Happy Families: Rules and relationships in au pair employing households in London, England. *Gender, Place and Culture* [online]. 2003, 10(4), 333-344 [cit. 2018-02-25]. ISSN 0966369X. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/232866986_Playing_Happy_Families_Rules_and_relationships_in_au_pair_employing_households_in_London_England

COX, Rosie. The Au Pair Body: Sex Object, Sister or Student? *European Journal of Women's Studies* [online]. 2007, 14(3), 281-296 [cit. 2017-12-21]. ISSN: 1350-5068. Dostupné z: <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1350506807079015>

ČENĚK, Jiří, Josef SMOLÍK a Zdeňka VYKOUKALOVÁ. *Interkulturní psychologie: vybrané kapitoly*. Praha: Grada, 2016, 312 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5414-7.

Frequently Asked Questions (FAQ): What is an au pair? In: *AuPairWorld: we connect we care* [online]. Germany [cit. 2018-02-03]. Dostupné z: https://www.aupairworld.com/en/faq#enfaqau_pair_about

GEIST, Bohumil. *Psychologický slovník*. 2. vydání. Praha: Vodnář, 2000, 425 s. ISBN 80-86226-07-7.

GRIFFITH, Susan a LEGG, Sharon. *Au pair: praktický rádce pro práci v zahraničí*. Vyd. 1. Brno: CP Books, 2005, 288 s. ISBN 80-251-0668-3.

HERSKOVITS, Melville J. Akulturace: proces kulturního přenosu. In: *Antologie francouzských společenských věd: zprostředkování a prostředníci v kultuře* [online]. Praha: Francouzský ústav pro výzkum ve společenských vědách, 1997, s. 27-49 [cit. 2018-03-03]. Cahiers du CEFRES. ISBN 80-901759-9-6. Dostupné z: http://www.cefres.cz/IMG/pdf/herskovits_1997_akulturace.pdf

HOFSTEDE, Geert. *Kultury a organizace: Software lidské mysli: spolupráce mezi kulturami a její důležitost pro přežití*. Praha: Universita Karlova, 1999. ISBN 80-858-9972-8.

Chart of signatures and ratifications of Treaty 068: European Agreement on Au Pair Placement. In: *Council of Europe* [online]. Strasbourg [cit. 2018-02-03]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/068/signatures>

KUBÁTOVÁ, Helena. *Rukověť autora diplomky: Čtení a psaní odborných textů ve společenskovědních a humanitních oborech*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2009, 121 s. ISBN 978-80-244-2314-2.

MAŠÍNOVÁ, Marcela, Hana RANDOVÁ, Dana POSPÍŠILOVÁ a Lucie CIDLINOVÁ. *Au pair: dívka k dětem*. Ilustroval David A. MORRIS. Praha: Budka, 1994, 99 s. ISBN 8090154913.

MORGENSTERNOVÁ, Monika a Lenka ŠULOVÁ. *Interkulturní psychologie: rozvoj interkulturní senzitivity*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1361-1.

MORGENSTERNOVÁ, Monika a Lenka ŠULOVÁ. Interkulturní společnost a její dopady na jedince a kulturu. In: GILLERNOVÁ, Ilona et al. *Psychologické aspekty změn v české společnosti: člověk na přelomu tisíciletí*. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 97-104. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2798-1.

Programy Au Pair: USA, Velká Británie, Irsko, Německo, Rakousko, Francie, Belgie, Holandsko. Praha: CoolAgent, 2007, 55 s. ISBN 978-80-254-5896-9.

PRŮCHA, Jan. *Interkulturní psychologie*. 2. rozš. vyd. Praha: Portál, 2007, 220 s. ISBN 9788073672805.

Seznam zkratk rozhovorů

R-K = rozhovor s au-pair K

R-KL = rozhovor s au-pair KL

R-L = rozhovor s au-pair L

R-D = rozhovor s au-pair D

R-N = rozhovor s au-pair N

R-A = rozhovor s au-pair A

R-B = rozhovor s au-pair B

Seznam obrázků a tabulek

Seznam obrázků

Obrázek 1: akulturační křivka.....20

Obrázek 2: akulturační strategie.....23

Seznam tabulek

Tabulka 1: charakteristika participantek.....31